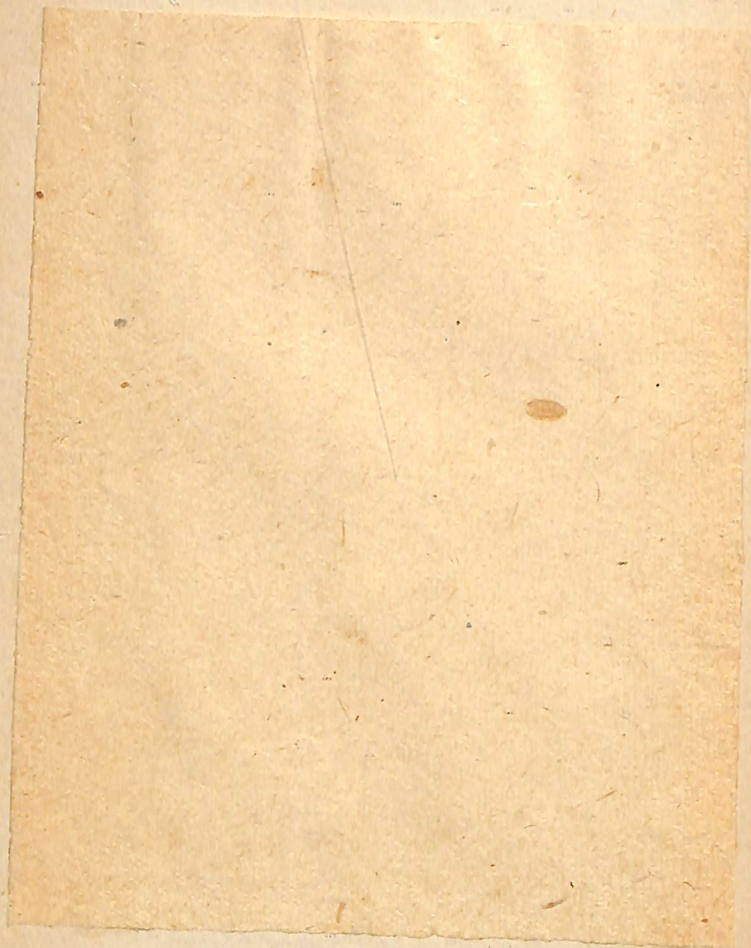

20064

8-199

u-93

20 03

891.99-192
Ն-93

ՆՈՐ

ԵՐԳԱՐԱՆ

ԿԱՄ

ՄՐՄՈՒՆՋ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բարեփոխեալ եւ ձոխացեալ

1001
854

ՏՊԱԳՐԱՆ "ԻՐԱԴՈՒՆԵՐ" ԼՐԱԳՐՈՑ

1901

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Նոր երգարանի մը անմիջական պէտքը մեզ հարկադրած էր 1897 ին որչափ կարելի էր փութով հրատարակել ՄՐՄՈՒՆՁ ՀԱՅԿԱԿԱՆԻ Ա. տպագրութիւնը։ Այդ գրքոյք թէեւ իր թերի կոչմերը ունէր, բայց ամեն հայ դադրեցրէ եղած խնդրանքը եւ դնոյն ամանութիւնը անոր սպասման դիւրութիւն տուաւ այնպէս որ այսօր մեզ հասած նոր յանձնարարութիւններ քաջայերեցին զմեզ ՄՐՄՈՒՆՁ ՀԱՅԿԱԿԱՆԻ Բ. Տպագրութիւնը լոյս ընծայել ճոխացած ու բարեփոխուած ։

Ազգի մը վիճակին եւ իղձերուն նկարագիրը կ'անդրադառնայ իր երգերուն մէջ, որոց յարատեւ յեղեղումը հայրենասիրութեան ոգոյն ծաւալման աւանդէն զօրաւոր ազդակներէն մէկն է, եւ զորս իբր նուիրական աւանդ պահպանել եւ յաջորդ սերունդներուն յանձնել ազգային պարտականութիւն մըն է ։

Մենք այս պարտականութիւնը անգամ մը եւս կատարած ըլլալ կը կարծենք այս երկրորդ տպագրութեամբ, զոր, տարակոյս չունինք, մեր պատուարժան ազգակիցները արժանի պիտի դատեն կրկին իրենց ջերմ ընդունելութեան ։

1901 Յունիս 18

Վառնա

Հրատարակիչ

Յ. Գ.

ՄՐՄՈՒՆՋ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՄԱՂԹԱՆՔ

Տէր՝ կեցո՛ւ դու զՀայս
Եւ արա՛ զնոսա պայծառ .
Կեցո՛ւ զՀայս
Զողորմութիւնդ վերին
Հաճեա՛ ձօնել նոցին ,
Զի նովաւ մարթոսցին
Ապրել յաստիս :
Ո՛վ Տէր մեր , Տէր փութա՛ ,
Զազգ մեր համայն փրկեա՛
ի Թշնամեաց
Կափո՛ զաչա՛ նոցուն ,
Հատ զարմատոցն ըզբուն ,
Եւ զարգ մեր պարտասուն
Արա՛ հրգօր :
Ի քո՛ իջեալ տեղի
Զաթոռ Հայրապետի
Մեր հաստատեա՛ .
Զերկարութիւն կենաց
Հօր մեր աստուածազգեաց ,
Շնորհեա՛ պետին մեր հարց
Որ զմեզ հովուէ :
Աջովդ համատորած
Զազգ մեր արտահալած
Փոյթ գումարեա՛

Յաշխարհ Արարատեան
ի վայր մեր ծննդեան
Որ այժմ է սեփհական

Օտարազգաց :

Առաքեա՛ր բարձունց
Չհամակցութիւն կամաց
ի մերազնեայս

Զոմբն ի մէջ յարս
Պաշտպան ազգի մերոյ
Տուր նմա ցուպ հոժկու
Հովուել բզմեց :

Մ. Դ. Թաւրիսդեանց

ՏԱԼԻՈՐԻԿԻ ՔՈՅԼԵՐԳԸ

Տալուորի կտրիճ եմ զորթ
Քաղքցու պէս չեմ թույլամարթ
Սարի զաւակ քարի որդի
Հին քաջ Հայոց եմ մնացորդ :

Տալուորիկի զաւակ եմ քաջ
Չեմ խոնարհիր թրքին յառաջ
Քարուտ լեռանց եմ ազատ յաճ
Պեմ տեսեր արօր և ոչ մահ :

Հայ աղբրտիք , վայ աղբրտիք
Տալուորիկի զաւակ եմ քաջ ,
Ազատութեան սիրոյն համար
Եկէք դէպ ինձ յառաջ յառաջ :

Երբ իմ աչս բացի յաշխարհ
Ազատ տեսայ մեր սար ու քար

Մինչ չ'փակեմ աչս ի խաւար
Պիտ չ'կոխէ հոս ստք օտար :

Իմ մամ ծնաւ զիս սարերու ծոց ,
Ինձ ընկոյղ կոծչ մեղաւ օրորոց
Տըկող ծնայ մեծցայ տըկող ,
Կեանքիս բաժինն է կռիւ ու բոց :
Հայ աղբրտիք եւն :

Ոտքս բոպիկ սիրտս միշտ բաց
Ինչ փոյթ թէ քոյրս ալ մերկ մնաց
Ինձ մօտ մէկ է արեւ բութ ցուրտ ,
Բաւ է չ'իշխեր հոս թուրք կամ քիւրտ :

Իմ կեանքս խիստ է և չարքաշ
Փափուկ կեանքի վայելել չեմ վարժ
Բնակարանս է ապառաժ ,
Ընկերս մրրիկ ու երկրաշարժ :

Հայ աղբրտիք եւն :

Հարստութիւն , ուսում , հանճար ,
Փառք և պատիւ չեն ինձ համար ,
Բաւ է ունիմ ճէկ , թուր , ղէնչար ,
Բա՛ւ չ'խրոխտայ վրաս օտար :

Սիրած ղէնքս չեմ ձգեր ձեռքէս ,
Առիւծն անկախ չէ նման ինձ պէս .
Կր սիրեմ ես , կռիւ , աւար ,
Կ'սպասեմ մինչ ընկնի հաւար :

Հայ աղբրտիք , եւն .

Հաւա՛ր ընկնի երթամ առաջ ,
Սասնոյ լերինք հանեն հառաջ .
Հառաջ հանեն և ներկուին ,
Իր կտրճի անունով քաջ :

Կտրճիս սիրտ , կտրճիս ձեռք ,
Ի՞նչ փոյթ քաջիդ հազար մէկ վերք ,
Մէկ հարուածին կուտաս հարիւր .

Ագռաւին լէշ կաննս հազիր :

Հայ աղբրտիք , եւն .

Թող այլք բնակին հովիտ ու դաշտ ,
Վատ անգութին հետ լինին հաշտ ,
Ես պիտ' մնամ միշտ աննուաճ ,

Թէեւ վրաս գայ քսան վաշտ :

Յորենի տեղ կուտեմ կորեկ ,

Երկաթ ծեծեմ գիշեր ցորեկ ,

Շինեմ փետատ , խոփ , խաչ երկաթ

Ծանր է դատուս բայց եմ ազատ :

Հայ աղբրտիք , եւն .

Այծեամի պէս կը ցատկըրտեմ ,

Առիւծի պէս կը մռնչեմ ,

Ծովու մը պէս կը փրփրիմ ,

Կայծակի պէս կը հարուածեմ :

Կռուոյ դաշտը բազդն է կեանքիդ ,

Հոն պիտ' ծագի արշալոյսը .

Կամ աւետիս տայ դրօշակիդ ,

Կամ պաղ տեսնէ քո երեսը :

Հայ աղբրտիք եւն .

Պերձ ոռչոռ

Ե Ր Պ

Շ Ղ Թ Ա Յ Ա Կ Ա Պ Հ Ա Յ Ո Յ

Ի զո՛ւր են ի զո՛ւր , բռնաւոր ,
Սպառնալիք քո ամենայն ,

Ո՛չ , քո շղթայք չեն զօրաւոր
Յընկճել զոգիս մեր Հայկական .

Ըզմարմին միայն դայս մարմին
Կտրես գերել՝ քեզ ի նախատ .
Սակայն ոգիք մեր երկնային ,
Սիրտք Հայկազանց են միշտ ազատ :

Ազատ են , ազատ մեր լեզուք
Մաղթել զչանթս Սրգարութեան
Ի գլուխ ձեք , ո՛վ արիւնհարուք՝
Որ աւերէք ըզՀայաստան :

Ի Դըժո՛խս անկցին թշնամիք ,
Մնհետաօցին մինչ յաւիտեան .
Կեցցեն Արքայ և Հայրենիք ,
Կեցցէ անմահ մերս Հայաստան :

Խ . Վ . Քաղֆայեան (Խ . Ե . Ն .

Ո Ղ Բ

Ա՛խ հայրենիք գանձս ու հոգիս
Քեզ նուիրեմ ընդունէ :

Թէ կարելի թող հս միռնիմ ,
Վերականգնի ա՛խ Հայաստան :

Նպատակիս հասնիմ միայն ,
Թող զիս հանեն կախաղան .
Կախաղանէն ինդդուկ ձայնով ,
Պիտի գոչեմ ա՛խ հայաստան :

Անոր սիրոյն բանան ալ դրուիմ ,
Պալատ է ան ինձ համար .
Չեռքերս ոտքերս չղթալ զարնեն ,
Երջանկով թիւն է ինձ համար :

Ե՛րբ պիտի գալ իմ թագաւոր ,
Որ ես հասնիմ իմ ուխտիս .
Դրօշակներ ծածան ծածան ,
Ականակուռ թագ գրլխին :

Մինչեւ իսկ որ աքսորուիմ ալ
Թափառական ընէ իմ բաղդ .
Հայրենիքիս սիրոյն համար ,
Փշոտ վայրեր կըլլան դրախտ :

Ա՛խ հայաստան աչքդ դարձուր ,
Քեզ փնտռող որբերուն .
Պէս պէս ցաւօք կը տանջուին ,
Դարման եղիր հայ քաջերուն :

ԱՐԱՄ—ԵՐԳ

Մեր քաջ Հայոց զօրութեան
Վեր կացէ՛ք , ասաց Արամ .
Առաջեաւ բացէ՛ք նշան ,
Գնա՛նք Հայ յեզուն տարածենք .

Ո՛հ Արամ , Արամ , Արամ :

Նիւքար զըստրուկն Ասորին
Բարբառ կոչէ առաջին .
Գլուխն յաշտարակ մըխեցէ՛ք ,
Որ յերկնից սորվի Հայերէն :

Ո՛հ Արամ , եւն :

Յորդան տո՛ւք , օ՛ն , զօրք յորդան
Դէպ 'ի կողմն Արեւմտեան ,
Պայապիս Քաղկալ Տիտան՝
Դի՛ք դի տապաւստ 'ի դամբան :

Ո՛հ Արամ , եւն :

Յորդան տո՛ւք , օ՛ն , զօրք յորդան
Տեաքք յայնալիճ աղեղան ,
Քընքուշախօս ամբոխին
Տալ զլեզու հայկազան :

Ո՛հ Արամ , եւն :

Ո՛վ չը գիտէ Հայերէն՝
Ո՛չ ճանաչէ նա զՈՐ Է՛ն ,
Որ բանիւ Հայոց արար
Այս մեծ աշխարհ մեզ համար :

Ո՛հ Արամ , եւն :

Ի ծովէ մինչեւ 'ի ծով
Թո՛ղ խօսի՛ Հայ բառերով
Ներհակողին նիզակով
Ցուցէ՛ք , օ՛հ , սասց Արամ

Ո՛հ Արամ եւն .

ԵՐԳ ՄԱՐՏԻ

Քաղցր հայրենեաց աղատութեանը համար ,
Եւ լուսասփիւռ սուրբ հաւատոյս վեհափառ ,

Այս երկու վեհ ռաթիւս ահա
 Թէ ինձ մեռնիլ արժան չըլլայ,
 Կեանքն ինձ ալ ինչ կը ծառայէ
 Երբ գերութիւնն այսպէս տեսէ:

Ո՛վ սուսերդ իմ վաղակուոր սայրասուր,
 Եւ հրացանդ որ կը ժայթքես բոց և հուր,
 Գուք թշնամին խորտակեցէ՛ք
 Եւ զբռնաւորն նուաճեցէ՛ք
 Կեցջի՛ք միշտ իմ հրացան սուսեր,
 Զեօք Հայրենեացս կանգնին աւեր:

Ո՛վ սուսերդ իմ երբ տեսնեմ քեզ շողշողաս,
 Եւ դու հրացանդ իմ սեւագէժ՝ որոտաս,
 Վատ թշնամուոյն իրանն փրճուի,
 «Աւա՛ղ» կոնչէ՛ լճայնպէս մեռնի,
 Ապրին միշտ մեր հէք Հայրենիք,
 Կեցցեն միշտ մեր վեհ Հայրենիք:

(Թարգմ. ի Յուն.) Մ. Յ. Տառնաւտեան

Ի՛ ԲԱԶՆ ՎԱՐԴԱՆ

Իմ հայրենեաց արեւ վարդան
 Հոգիս հոգւոյդ եղնի ղուրպան,
 Որ Տղմուտի տփերին քով
 Վաթսուն հազար կտրիճներով
 Զարկիր, զարկուար, ինկար քաջ քաջ
 Պարսիկ սփռած ի ձախդ ու յաջ,
 Իմ հայրենեաց արեւ վարդան
 Հոգիս հոգւոյդ եւն:

Աւետարան ու խաչն առեր
 Տարիւր յեփինս բարձրացուցեր,
 Եւ դու ալ յետ թողեր գացեր
 Անուշ արեւդ հողին տուեր,
 Որ Հայրենեաց վարդեր բացուին.
 Երգէ պլպուլ դրախտի սարին:

Իմ հայրենեաց արեւ վարդան
 Հոգիս հոգւոյդ եւն:

Արիւնդ կարմիր կարմիր թափուաւ,
 Դաշտն ու պարտէզ ներկուեցաւ,
 Լուսնակն եկաւ ամպի տակից
 Պաղ պաղ թափեց ցօղիկն աչից,
 Որ հայրենեաց վարդեր բացուին,
 Երգէ պլպուլ դրախտի սարին:

Իմ հայրենեաց արեւ վարդան
 Հոգիս հոգւոյդ եղնի ղուրպան:

Սիւնն Հ. Մ. Ֆելիկեան

Ի ՍԳԱՆԻ ՄԱՋ ԶԻԹՈՒՆՅԻ ՊԱՏԱՆԻՈՅ

Դու զո՛վ խնդրես մայր իմ անուշ,
 Եկ՛, մի՛ դողար, մօտեցիր հոս.
 Անկաց աչօք դիտէ զորդիդ,
 Ու իւր վերքերն արիւնահոս:

Թրքաց մայրեր թող լան, ու դուն
 Ուրախ լուրեր տար ի Զէյթուն:

ինչպէս երբեմն օրրանիս մէջ
կակուղ ձեռամբ փայփայելով,
Մանկիկ մարմնոյս հանգիստ տալիք,
Իրրեւ հրեշտակ նուագելով.

Ձիս հանգչեցուր ի հող, ու դուն
Ուրախ լուրեր տար ի Զէյթուն:

«Նորեկ որդւոյս կենացն արեւ
Ձեզի համար փայլի Հայեր»
Այսպէս յայնժամ դու երգէիր
Օրօրոցիս նստակ քովեր:

Անոնց համար շիջաւ, ու դուն
Ուրախ լուրեր տար ի Զէյթուն:

Կարմիր կալակք ցոյտեն վերքէս,
Սակայն մայր իմ նայէ չորս դիւս,
Չարիւնը ուշտ թուրքերն տես,
Հապարներով փռուած գետին:

Կերաւ զանոնք սուր մեր, ու դուն
Ուրախ լուրեր տար ի Զէյթուն:

Ինչպէս վիշապ մընչելով,
Ու մեր վրայ յարձակեցան,
Յնցեց Զէյթուն՝ գլուխն ժայռոտ,
Իւր վհից մէջ թօթափեցան:

Կարմիր ներկան ձորձք մեր, ու դուն
Ուրախ լուրեր տար ի Զէյթուն:

Դե ծափ զարկին մեր հարց ըստուերք,
Թէ չէ մեռած Հայոցս կրակ,
Ու ց' ծաղին աշխարհ գոհեր,
Ձի լուծաւ վրէժ յարեան փտակ:

Խնդաց Մասիս, մայր իմ և դուն
Ուրախ լուրեր տար ի Զէյթուն:

Վերջին համարոյր տամ քեզ մայրիկ,
Հատուցանես զայն սիրահայս,
Վերջին անգամ գրկեմ մեր հոգ,
Ոյր արդ իջնեմ՝ ի ծոցն անլուս,

Խաչ մի տնկէ վրաս, ու դուն
Ուրախ լուրեր տար ի Զէյթուն:

Մ. Պէլիքաշէան

ԻՂԶ ՊԱՆԴԻՏԻՆ

Թողէ՛ք զիս անէծք, ոճիրք մշտատեւ,
Վճիռք անողք բաղդին անարեւ.
Թողէ՛ք, որ փչրեմ չղթայն իմ ոտից,
Յոր դարք Աստուածաց հեծեն վշտալից:

Ձի զիս մայրական կարօտ տանջէ յար,
Թողէ՛ք, որ երթամ, հասնիմ յԱւարայր:

Թողէ՛ք զիս օտար ափունք միանգամ,
Թողէ՛ք, որ սար ձոր տնցնիմ, ու գնամ.
Վազեմ թեւաբաց, դեռ աչքերս ՚ի յոյս,
Տեսնեմ ամպամած արեւն իմ հագույս:

Ձի զիս մայրական կարօտ տանջէ յար,
Թողէ՛ք, որ երթամ մտնեմ յԱւարայր:

Թողէ՛ք զիս անգութ աստղեր ու լուսին,
Ծաղիկ՝ ու զեփիւռ արցունք պանդխտին,
Թողէ՛ք, որ ծածկիմ նոճեաց չութին տակ,
Ուր վարդան հանգչի, ու փառաց պտակ:

Ձի զիս մայրական կարօտ տանջէ յար,
Թողէ՛ք, որ երթամ, նստիմ յԱւարայր:

Թողէ՛ք, որ գրիչս առնեմ, ու քնար,
Սիրտըս՝ ու հոգիս լարեմ վշտահար.
Երգեմ, ո՛հ երգեմ հառաչանս ու սէր
յԱշխարհն Աստուծոյ, իերկիրս իմ աւեր.

Ձի զիս մայրական կարօտ տանջէ յար,
Թողէ՛ք, որ երթամ, ու լամ յԱւարայր.

Թողէ՛ք մէն մաշեբս շուրջ ածեմ կարօտ,
Տեսնեմ Եգեժիս կենացն առաւօտ,
Տամ անդ սիրահար շիշիկըս յետին,
Ձոր հայուն բաժա՛յ դրած է երկին.

Բա՛ւ զիս մայրական կարօտ տանջէ յար,
Թողէ՛ք. ալ թողէ՛ք, մեռնիմ յԱւարայր.

Սիսուն Հ. Մ. Ֆէշկեան

ԱՐԱՔՍԻ ԱՐՏԱՍՈՒՈՒՑ

Մայր—Արաքսի ափերով
Քալամուր գնում եմ,
Հին հին դարուց յիշատակ
Ալեաց մէջը պըտրում եմ.

Բայց նոքա միշտ յեղյեղուկ,
Պրզտոր չրով հզերբին
Դարիւ դարիւ խըփելով
Փախչում էին լուաքին.

—Արա՛քս, ինչո՞ւ ձըկանց հետ
Պար չես բռնում մանկական
Դու դեռ ծովը չը հասած,
Սըգաւոր ես ինձ նըման.

Ինչո՞ւ արցունք ցայտու ւմեն
Քու սէգ, հպարտ աչերից,
Ինչո՞ւ արագ փախչում ես
Այդ հարազատ ափերից.

Մի՛ պըզտորի յատակըդ,
Հանդարտ հոսէ՛ խայտալով,
Մանկութիւնը քու կարճ է.
Շուտ կը հասնիս դէպ ի ծով.

Վարդի թըփեր թո՛ղ բուսնին
Քու հիւրընկալ ափի մօտ,
Սոխակները նոցա մէջ
Երգեն մինչեւ առաւօտ.

Մըշտադալար ուռիներ
Սառ ծոցի մէջ քու ջրերին,
Ճըկուն ոստըն ու տերեւ
Թող թաց անեն տապ օրին.

Ափերիդ մօտ երգելու,
Հովիւք թո՛ղ գան համարձակ,
Գառն ու ուլը քու վճիռ
Ձուրը մտնեն միշտ արձակ. —

Մէջը ուռցուց Արաքսը,
Փրփուր հանեց իր տակից,
Ամպի նման գոռալով
Էսպէս խօսեց յատակից.

«Յոտակըս պարզ ու վճիտ
կոհակներըս ոլորուն
Լուսաբերը մինչեւ այգ
Ջրբիս մէջին տէր լուրում :

«Ի՞նչըս մնաց այն օրից ,
Ո՞ր ջրամօտ գեղերըս ,
Ո՞րը ի՞՛նչէն քաղաքից ,
Ո՞ր՝ բերկրալի տեղերըս :

Տուրքը ջրբի ամեն օր
Իմ սուրբ ծոցէն Արարատ ,
Մայրախընամ ինձ սընունդ
Պարգեւում է լիառատ :

«Բայց ես այն սուրբ ջրերով ,
Սուրբ Յակոբայ աղբիւրին ,
Պիտի ցօղեմ արտօրա՞յք
Իմ ատելի օտարին :

«Կամ կենսատու իմ ջրով
Ափերից մօտ կըկըլտձ՝
Իր ձեռնե՞րը լուանայ
Գողն՝ աւաղակը հօտած :

«Մինչ իմ օրդիք (ո՞վ գիտէ)
Ծարաւ , նօթի , անտէրունջ ,
Օտար աշխարհ յածում են
Թոյլ ոտքերով կիսաշունջ ...

«Հեռո՛ւ հեռո՛ւ քչեցին
Բընիկ ազգը իմ Հայկեան ,
Նորա տեղն ինձ տո՛ ին
Ալգ խըստասիրտ , մօլեկան :

«Գոցա համա՞ր զարգարեմ
Իմ հիւրընկալ ափերը ,
Եւ կամ դոցա՞ հրապուրեմ
Ճըպոտ , պըլլած աչերը :

«Քանի որ իմ գաւակունք
Էօպէս կու մնան պանդուխտ՝
Ինձ միշտ սըգւոր կը տեսնէք :
Այս է անխօսք իմ սուրբ ուխտ :»

Էլ չը խօսեց Արաքսը ,
Յորձանք տուեց ահագին ,
Օղակ օղակ օձու պէս
Առաջ սողաց մօլեգին :

Ռ. Յ. Գ. Պատկանեաւ

ԵՐԳ ՊԱՆԴՈՒՔՏ ՊԱՏԱՆԵԿԻ

Ծիծեռնակ , ծիծեռնակ ,
Դու գարնան սիրուն թռչնակ ,
Դէպ 'ի ո՞ւր ինձ աստ ,
Թըռչում ես այդպէս արագ :

Այս , թըռի՛ր , ծիծեռնակ ,
Ծընած տեղըս Աշտարակ .
Անդ չինիր քո բոյնը՝
Հայրենի կըտուրի տակ :

Անդ հեռու՝ ալեւոր
Հայր ունիմ սըգւոր ,

Որ միակ իր որդուն
Սպասում է օրէ օր :

Երբ աննես դու նորա՝
ինձնից շատ բարեւ արա՛ .
Ասա՛ , թող նստի լայ
իր անբաղդ որդու վերայ :

Դու պատմէ՛ , թէ ինչպէս
Աստ անտէր ու խեղճ եմ ես ,
Միշտ լալով , ողբալով
կեանքս մաշուել , եղել է կէս :

Ինձ համար ցերեկը
Մութ է շրջում արեգը ,
Գիշերը թաց աչքիս՝
Քունը մօտ չէ գալիս :

Ասի՛ր , որ չի բացուած
Թառամեցայ միացած ,
Էս ծաղիկ գեղեցիկ՝
Հայրենի հողից զրկուած :

Դէ՛հ , սիրուն ծիծեռնակ ,
Հեռացի՛ր , թըռի՛ր արագ ,
Դէպ՝ Հայոց երկիրը ,
Ծընած տեղըս - Աշտարակ :

Գ. Ա. Դոդոխեանց

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Իմ Հայրենիք զիս կը կանչէ
Հեռու եմ Հայաստանէն .

Հայու որդւոյն կը վայելէ՞
Հեռանալ Հայաստանէն :

Մի՛թէ արծաթ , ոսկի , գոհար
կը սփռի Հայաստանը ,
Ան ու կ'ողբայ որդւոց համար՝
Խըղճալի Հայաստանը :

Խոր տխրութեան մէջ է թաղուեր
Թագուհի Հայաստանը ,
Բապիկ ոտքով , արձակ մազով
կ'արտասուէ Հայաստանը :

Անգութ երկինք ալ չը յիշեր ,
Մոռցեր է Հայաստանը ,
Մոռցիտ Հայերն ալ չեն յիշեր
Անուշիկ Հայաստանը ,

Ո՛հ , թողէ՛ք զիս խօսիմ ազատ ,
Երգեմ միշտ Հայաստանը ,
Անուշ երկիր , կօյն անարատ ,
Անըման Հայաստանը :

Արեւ ծածկեր է իր դէմքը՝
Խաւար է Հայաստանը ,
Հայոց արեւն ալ մարեր է ,
Սեւ հագեր Հայաստանը :

Թշուառ սրտիս ձայն կը կտրէ ,
Ողբալով Հայաստանը ,
Ո՛հ , չի կայ Հայ որ ըսփոփէ
Նուաղեալ Հայաստանը :

Մինչեւ կըտրի իմ վերջին շունչս,
 Պիտի կանչեմ Հայաստան
 Պըլլուիմ մէյ միմ Հայրենեացս
 Հապա մըտնեմ գերեզման:

Անգորբութիւն ես կը խնդրեմ
 Սիրելի Հայաստանին,
 Կըտրել այս ձայնս չ'է չ'է կարող
 Սոսկումըն գործեզմանին:

Ա. Հայկունի

Գ Ա Ռ Ի Ն

Ո՛հ ինչ անուշ և ինչպէս գով
 Առաւօտուց փըչեա հովիկ,
 Ծագկանց վրայ գուրգուրալով
 Եւ մաղբերուն կուսին փափկիկ.
 Բայց չեա հովիկ իմ Հայրենեաց,
 Գընա՛, անցի՛ր սրբաէս ի բաց:

Ո՛հ, ինչ ազու և սրտագին
 Ծառաց մէջէն երգես թըռչնիկ,
 Սիրոյ ժամերն ի յանտառին
 Զմայլեցան ի քո ձայնիկ.
 Բայց չեա թռչնիկ իմ Հայրենեաց,
 Գընա՛, երգէ՛ սրբաէս ի բաց:

Ո՛հ, ինչ մրմունջ հանեա, վտակ
 Ականակիտ և հանդարտիկ,
 Քու հայելոյդ մէջ անապակ
 Նային զիրենք վարդն ու աղջիկ.
 Բայց չեա վտակ իմ Հայրենեաց,
 Գընա՛, հոսէ՛ սրբաէս ի բաց:

Թէպէտ թռչնիկն ու հովն հայոց
 Աւերակաց շըրջին վերայ,
 Թէպէտ պղտոր վտակն հայոց՝
 Նոճիներու մէջ կը սողայ,
 Նոքա հառա՛չք են Հայրենեաց,
 Նոքա չերթա՛ սրբաէս ի բաց:

Մ. Պէշկիրաշեան

ԱՐՏԱՍՈՒՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Քանի տարի է Հայրենիք սիրուն
 Դառն ցաւերով եղեալ եմ նկուն
 Սար ու ձոր ինկած իբր խեղճ թռչուն
 Վեր առ զքնարդ ով քաջ գիւցազուն.
 Ողբամ Հայաստան, ափսոս Հայաստան
 Սա՛ղ Հայաստան, քաղցր իմ Հայրենիք:

Հայաստանի մէջ զանազան տղեր
 Իւր խեղճ որդիքը պանդուխտ ու անտէր
 Քաղաքք ու աւանք անքնակ աւեր,
 Աւերակ անչէն են Հայոց տներ,
 Ողբամ Հայաստան եւն.

Մթնցաւ Հայու պայծառ լուսատուն.
 Խեթիւ հայեցաւ ակն գերագոյն,
 Միշտ այլպէս ձմեռ ե՛րբ հապա գարուն,
 Աւի նստինք լանք մուսայդ Հայկազուն.
 Ողբամ Հայաստան եւն.

Ինչո՛ւ դու այդպէս ով վերին տնտես,
 Հայու խեղճ ազգը արարեր անտես.

Ե՛րբ արդեօք դու մեզ լոյս պիտի ծագես,
Եւ բարի իշխան մեզ պիտի կարգես,
Ողբամ Հայաստան եւն .

ՏԵՍԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Թէ իմ Հայրենեաց քնար սրգաւոր
Հեծէ տխրագին՝ իմ հոգիս է այն .
Թէ նորա բեկբեկ թերեր վշտաւոր
Խօսի ողբաձայն՝ իմ սրտիկս է այն .

Թէ հայ մուսային սրտառուչ նուագ
Դեռ կ'եղերերգէ՝ հառաչանքս է այն
Թէ Հայաստանիս սև բաղդին հագագ
Հայ աղեկաւոր՝ հեծեմանքս է այն .

Թէ իմա Հայրենեաց կիսամբուկ շունչ
Դեռ լսի տխուր՝ իմ ողբերս է այն .
Թէ լըռիկ մընջիկ հեծէ անշըշունջ,
Ո՛հ , անկարեկիր իմ լալիքս է այն .

Եւ Հայկայ փառաց յօժար ողբերգուն
Հարազատ լացողն՝ իմ ձայնիկս է այն ,
Չորս հաշար տարուան պարծանաց դարուն
Արձագանք տուողն՝ աղաղակս է այն .

Եւ Հայաստանիս ցաւերուն հատոր
Ահա այս մաշած իմ կուրծքըս է այն .
Ոեւ սեւ թերթերուն էջ սրտակոտոր
Արտասուօք գրուած՝ իմ աղիքս է այն .

Թէ բանաս կարգաս արիւնոտ դաշտեր
Վարդագոյն ներկուած՝ իմ կողերս է այն

Թ' աչքէ անցընես շամփրած նիւաւներ
մահահոտ ցրցուած՝ իմ թիկունքս է այն .

Թէ Հայկ ե Արամ , Վարդան վահաններ
ինկած տեսանես՝ իմ ոյժըս է այն .
Թէ զէնք , թէ զրահ , թէ սուր , թէ սուսեր
Փշրած կոտորած՝ ռսկորներս է այն .

Թէ արեամբ ներկեն տկունք Եղեմին
Նըշխար քաջերուն՝ իմ բիբերս է այն ,
Թէ բաղցր ու անբիծ ալիք Եփրատին
Լիղի են գարձեր՝ արտասուքս է այն .

Թէ վըճեա գետերն աղբերքն տրծաթի
Հալիք առուակեն՝ եռակներս է այն .
Թէ Տիգրիս , Գեհան , Փիսոն մըռընչեն
Թէ պըղտոր գնան՝ իմ արիւնս է այն .

Թէ սառնամանիք ձըմրան բըքարեր
Լեռներն է պատեր՝ իմ գաղաթս է այն ,
Եւ քաղցրիկ զեփիւռն անուշակ հովեր
Ցրրտագին փըչեն՝ իմ շնչիկս է այն .

Թէ վըտակ վըտակ ցօղէ զյիշատակ
Զայս տըրտմափաստակ՝ աչքերս է այն ,
Թէ սըրտաձայնիկ երգէ զՀայաստան
Կանչէ զՀայաստան՝ անկեղց սէրս է այն .

Թէ մըթին խորշերն ու ձորեր լըռին
Սեւերով ծածկեն , մենաստանս է այն .
Թէ ողբ կը կարգան վալրերն՝ զեմին
Ճընշած լերդերուս արձագանքս է այն .

Եւ Հայաստանիս հողերը ուխտիւ՝
 Պինդ սիրով գըրկողն՝ իմ ձեռքերս է այն :
 Թէ կը համբուրեն կաթսգին սրբաիւ՝
 Ո՛հ, մայրակարօտ շրթունքներս է այն :

Եւ Հայոց լեռանց ցորտ շուքերուն տակ
 Ընկած տարաբազդ իմ ճակատս է այն .
 Մասեաց սուրբ քարերն իր բարձն ու պսակ
 Դրած սըգաւոր՝ գլուխիկս է այն :

Թէ կիսակործան տաճարն Հայրենի
 Սեւ սուգ է պատեր, տաղաւարս է այն :
 Ուր շիջելովառ կանթեղ դեռ հի. ծէ
 Նուսդ առ նուաղ՝ իմ յոյսըս է այն :

Ուր ախուր նըստեր մազերն են ծածկեր
 Իւր սեւուկ աչքեր՝ սիրականս է այն .
 Չեռքերն 'իճակատ՝ կըռնակն ի հողեր
 Յուսով կըռթըներ՝ Հայաստանս է այն
 — Գերեզմանո է այն :

Ուր երբ տեսանեմ զիմ հէքն Հայաստան
 Ի գահ իւր փառաց՝ իմ բաղձանքս է այն .
 Յայնժամ թող մեռնիմ իւր ծոց մայրական
 Զ'իմ վերջին շընչոյս միակ ուխտն է այն :

Ս. Հ. Ֆէյէկեան

Հ Ի Ա Ն Է Դ

Ազատութեան այն վառ սէրը
 Թունդ որտաց իմ սրտումն
 Իմ Հայրենեաց Սուրբ անունը
 Ինձ պատերազմ է կանչում :

Ելէք ելէք հայկազունք
 Ելէք Հայկայ զաւակունք
 Ելէք ելէք հայ եղբայրներ,
 Առէք ձեր սուր ու զէնքեր :

Ահա եղբարք, հայ եղբայրներ,
 Առէք սրահ, սուր, զէնքեր,
 Մահը դաշտում Շաւարշանայ,
 Մեզ հրաւէր կը կարգայ :

Ելէք, ելէք հայկազունք,
 Ելէք հայկայ զաւակունք .
 Ելէք ելէք հայ եղբայրներ
 Առէք սրահ, սուր, զէնքեր :

Ո՛հ Հայրենիք, սուրբ անունդ .
 Անջինջ վառի իմ սրտում,
 Մեր հայ եղբարց շիրիմները,
 Իւրեանց գիրկն են մեզ կանչում :

Ելէք ելէք հայկազունք
 Ելէք Հայկայ զաւակունք .
 Ելէք ելէք հայ եղբայրներ,
 Առէք ձեր սուր ու զէնքեր :

Այն օրերը մեր քաջ կեանքին
 Նուիրական թող լինին :

Ով սիրում է ազատութիւն ,
Թող չի մոռնայ հայ անուն :

Ելէք ելէք հայկազունք ,
Ելէք հայկալ զաւակունք
Ելէք ելէք հայ եղբայրներ ,
Առէք ձեր սուր ու զէնքեր :

ԵՐԳ ՌԱՄԿԱԿԱՆ

Ահա մայրիկ , ահա կերթամ
Աղգիս համար մեռնելու .
Քաջ ընկերներով միասին
Անգութ թուրքը ջարդելու :

Գերեզմանիս քարին վրայ
Թափէ արցունք հայր եւ մայր .
Թափէ արցունք , ցանէ ծաղիկ ,
Գեռ պղտիկ եմ ես , մայրիկ :

Գերեզմանիս հողին վրայ ,
Թեթեւ քարեր դիզեցէք .
Ասկից վերջը խեղճ աղքատներ ,
Զուակներնիդ սիրեցէք :

Ես երբ Սեփաստիա կերթայի
Երկու օրէն կուգայի .
Երկու օրը կ'ըլլար տարի
Ես բեզ կը կարօտնայի :

Ելնէի լեռանը վրայ
Քար մը զարնէի գլխուս :

Իմ գլխուս եկած ձիւնն ալ
Մառեաց զագաթնն ալ չկայ :

Պարտէզիս մէջ երկու ծառ կայ ,
Տեսնողին զարմանք կուտայ ,
Հայ քաջերուն արիւնովը
Կարծես ներկած ճիւղեր կայ :

Արգեօք այս մեր քաջածները
Պիտի լսես ո՛վ Աստուած ,
Թէ ողջ ողջ պիտի տեսնենք մենք
Հայու գրօշակը պարզած :

ԵՐԳ

Հերիք որդեակ աւքան տարուան տառապանք ,
Հերիք դաժան անգութ թրբքին ոտն ինկանք ,
Քանի խոնարհ գլուխ դրինք դայլերին ,
Այնքան ծանր բռներ գրին մեր վզին :

Հերիք ելնենք ցոյց տանք թէ մենք հարազատ ,
Հայ քաջերի արիւնից , ենք ազատ ,
Թէեւ չունինք ո՛չ սուր , ոչ թուր , ոչ նիզակ
Մեր բահերն ալ կանեն նրանց շան սատակ :

Ինչո՞վ են նրանք մեզ տիրելու արժանի ,
Նրանք մարդ չեն՝ այլ գաղաններ վայրենի ,
Մերն է ձիւրքը , մերն է ուսում ու հանճար ,
Մեզն է հողը , մենք ենք ներս տէրն արդար :
Հերիք ելնենք ցոյց տանք եւն . :

Նրանց են մեր կոյս աղջիկներ , հարսնունքներ ,
Նրանց են մեր ճակտի քրտանց արդիւնքը ,

Նրանց սուրբին կարծես ծայրն է մեր հոգին,
Նրանց գամբող մեզնէ շատ է թանկագին:
Ուրիք, ելնենք ցոյց ասնք, եւն.

Մենք եղբայրներ ունինք հեռու տեղերում,
Նոքա մեր վրայ լռիկ արցունք են թափում,
Չեն խնայել թեւ ու թիկունք կը հասնին,
Շուտով կուգան կը միանան Սուրբ Գործին:

ԵՐԳ.

Չայն տո՛ւր ոգ ծովակ, ինչո՞ւ լռում ես
Ողբակից լինել չկամիս գըժբաղդիս,
Շարժեցէր զեփիւռք, ալիքը վէտ վէտ,
Խառնեցէք զարտասուս այս ջրերի հետ:

Հայաստանի մէջ տնջքերին վրկայ,
Սկիզբից մինչեւ ալժմ խնդրեմ ինձ ասա,
Մի՞թէ միշտ այսպէս պիտ' մնայ հայաստան
Փշալից անապատ երբեմն բուրաստան:

Արդեօք գալո՞ւ է մի օր ժամանակ,
Մասիսի գլխուն տեսնել մի դրօշակ,
Եւ ամեն կողմից պանդուխտ աղգայինք
Դիմեն գէպ' իւրեանց քաղցր հայրենիք:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Թէ իմ ալիւր հերքրս սեւնային
Ոյժըս ինձ յետ գար, կտրիճ դառնայի
Նըժոյգ ձի հեծած, պիտեւս ոլորած,

Չիւքս թուր առած ես դաշտ կ'երթայի:
Ես դաշտ կ'երթայի՝ դաշտ Աւարայրի,
Ողբում, ցողած Հայոց արիւնով:
Աղբ իմ սիրական, դու աղբ թորգսման,
Քու կորցրած թագը քեզ յետ կուտայի:

Կ'ասէի հայոց օրիորդներին,
Ծախեցէ՛ք հագի ձեր թանկ շորերը:
Թողէ՛ք պաճուճանք, զարդ մարգարիտներ,
Ժանգոտած ու բութ են մեր թրերը:
Տուէ՛ք բեհեզեալ մեզ ձեր շապիկը,
Որ մենք փարօթենք մեր մարմնու վէրքը:
Վիրակապ հիւսէ՛ք դուք ձեր մազերից,
Էօպէս յայտնեցէ՛ք դուք մեզ ձեր սէրը:

Թէ ես լինէի հարուստ, մեծատուն,
Որնուկներս լի ոսկով, արծաթով,
Շատերու նըման ես չէի լինիլ
Երբէք աղգասէր ունայն խօսքերով:
Շամբանեա, գինու, փառք ու պատուի տեղ
Կ'առնէի առատ զնդակ ու վառօդ,
Արձակ համարձակ կ'երթայի հանդէպ
Հայաստանեայց աղգադ՝ անթիւ զօրքերով:

Թէ ես լինէի մի երկրի իշխան,
Կ'ուտայի զօրքիս սաստիկ հրաման,
Շուտաբայլ երթալ գէպ 'ի հայաստան,
Խըղճուկ հայ աղգին լինել օգնական:
Եւրոպ', Ասիա արեան գետերը
Կր վազցնէի հեղեղի նըման:
Մի՞նչեւ որ թագ, գահ ու ազատ կրօն՝
Ինձնից չըստանար թշուառ հայօստան:

Բայց եթէ մի օր, մի ժամ, մի բոպէ
Աստուած լինէի մեր հողսգընդին:

Ի՛նչ սուր սըլաքներ պիտի չող տայի
 Մեր արիւնարբու թըշնամեաց գընդին .
 Նենգ թուրք . քուրթ մօլի, պարսիկ ոխերիմ
 Դարաւոր ոտխ դու յոյն կրօնամուլ,
 Գիտացէ՛ք որ իմ նրկասայրի սրից՝
 Անճառ չէր պըրծնիլ ո՛չ մի ձեր որդին :

Գաւնառ - Քարիպա

ՍՈՒԳ ՄՕՐԻ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Իմ սիրելի զաւակներքս
 Կը թափառին օտար աշխարհ
 Ես ո՛ւր դիմեմ, ո՛ւր փընտըռեմ,
 Կը ծառային այլոց խոնարհ .

Եկա՛յք, որդեակք իմ,
 Չեր մօրն այցելութեան :

Դարեր անցաւ լուր լը չառի,
 Իմ քաջերս մեռան կորան,
 Կուլամ արիւնըս կը սառի
 Մէկը չունիմ տայ ինձ դարման .

Եկայք որդեակք իմ, եւն :

Այիւնս ցամքած, սիրտըս մաշած,
 Դէմքս է տխուր մինչ յաւիտեան .
 Ես կարօտոյն իմ որդեկաց,
 Պիտի իջնեմ սեւ գերեզման .

Եկայք որդեակք իմ, եւն :

Եւ դու հովիւ թափառական,
 Կ'երգես տըխուր ի մէջ հովտաց ,

Ե՛կ արտառուենք թագ կորստեան,
 Տըխուր մահուան մեր որդեկաց .
 Եկա՛յք որդեակք իմ, եւն :

Իսկ դու կըռռնկ իմ հայրենեաց
 Գնա՛ հեռու աչքէս ի բաց
 Յետին ողջոյնս տո՛ւր զաւակացս,
 Ձի կեանքիս մէջ յոյսս է մեռած :
 Եկա՛յք որդեակք իմ, եւն :

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ազատ Աստուած այն օրից
 Երբ հաճեցաւ չունչ փչել,
 Իմ հողանիւթ շինուածքին
 Կենդանութիւն պարգեւել .
 Ես անբարդառ մի մանուկ՝
 Երկու ձեռքըս պարզեցի,
 Եւ իմ անզօր թեւերով
 Սղատութիւն զրկեցի :

Մինչ գիշերը անհանգիստ՝
 Օրօրօցում կապկապած,
 Լալիս էի անդադար,
 Մ'օրըս քունը խանգարած,
 Խնդրում էի նրանից՝
 Բազուկներըս արձակել .
 Ես այն օրից ուխտեցի՝

Ազատութիւնը սիրել ,
 Թոթով լեզուիս մինչ կապերն
 Արձակուեցան , քակուեցան ,
 Մինչ ծնողքըս իմ ձայնից
 Խնդացին ու բերկրացան ,
 Նախկին խօսքն որ ասացի ,
 Չէր հայր կամ մայր , կամ այլ ինչ ,
 «Ազատութիւն» դուրս թըռաւ
 Իմ մանկական բերանից :

«Ազատութիւն , իդձ կրկնեց ,
 Ճակատագիրը վերելից ,
 Ազատութեան դու զինւոր
 Կամիս գըրվիլ այս օրից ,
 Ո՛հ , փշոտ է ճանապարհդ ,
 Քեզ շատ փորձանք կըսպասէ .
 Ազատութիւն սիրողին ,
 Այս աշխարհը խիստ նեղ է » :

— Ազատութիւն , — գոչեցի —
 Թո՛ղ որոտայ իմ գըլխին
 Փայլակ , կայծակ , հուր , երկաթ ,
 Թո՛ղ դաւ դնէ թըշնամին .
 Ես մինչ 'ի մահ , կախաղան .
 Մինչեւ անարգ մահու սիւն ,
 Պիտի գոռամ , պիտ կրկնեմ
 Անդադար՝ Ազատութիւն :

Կոնս Լամանուշէյ
 Մ. Նալբանդեան

ՀԱՅԵՐԴՈՒՍ ԹԱԻՔԸ

Դուն խելօք , հաշուով վաճառական ես ,
 Միւլք , փող ու ապրանք , կասեն , շատ ունեւ
 Բայց թէ փողէդ շահ չունի Հայաստան ,
 Թըքել ենք քու ալ՝ փողիդ ալ վըրան :

Քաջ հո՛ լսել եմ , ինքնրդ մեծաւոր ,
 Անուն յաղթողի ունիս փառաւոր ,
 Բայց թէ թըրէդ շահ չունի Հայաստան ,
 Թըքել ենք քու ալ թըրիդ ալ վըրան :

Ի վերուստ քանքար քեզի տուած է ,
 Հեղինակ անունդ աշխարհ փըռուած է .
 Բայց թէ գըրչէդ շահ չունի Հայաստան ,
 Թըքել ենք քու ալ՝ գըրչիդ ալ վըրան :

Հեռատես մըտքով դուն զարգարեցա՛ր ,
 Հըզօր իշխանի սիրելին դարձար ,
 Բայց թէ մըտքէդ շահ չունի Հայաստան ,
 Թըքել ենք քու ալ՝ մըտքիդ ալ վըրան :

Բանուկ ու ճարտար դուն ունիս ձեռքեր ,
 Շատ կը յօրինես թանկագին բաներ ,
 Բայց թէ ձեռքէդ շահ չունի Հայաստան ,
 Թըքել ենք քու ալ՝ ձեռքիդ ալ վըրան :

Երկինք շնորհեցին քեզ լեզու ճարտար ,
 Քարոզչի ստացար հըռչակ ու հանճար ,
 Բայց թէ լեզուէդ շահ չունի Հայաստան ,
 Թըքել ենք քու ալ՝ լեզուիդ ալ վըրան :

Մեծ ուսում առիր, եղար գիտնական,
Գովեստրդ լրցուած է մարդոց բերան.
Թէ ուսումէդ շահ չունի Հայաստան,
Թըքել ենք քու ալ՝ ուսմանդ ալ վրան:
Բաւնառ-Բաքիպա

ԻՏԱԼԱՅԻ ԱՂԶԱՅ ԵՐԳ

«Մեր Հայրենիք թշուառ անտէր
Մեր թըշնամեաց ոտնակոխ
Իւր որդիքը արդ կանչում է
Հանել իր վրէժ, քէն ու ոխ:

«Մեր Հայրենի շըղթանեցով
Այսքան տարի կապկապած,
Իւր քաջ որդւոց սուրբ արիւնով
Պիտի լինի ազատված:

«Ահա՛, եղբայր, քեզ մի դրօշ
Որ իմ ձեքով գործեցի,
Գիշերները ես քուն չեղայ,
Արտասուքով լուացի:

«Նայի՛ր նորան, իրեք գունով
Նուիրական մեր նշան
Թո՛ղ փողփողի թըշնամոյն դէմ,
Թո՛ղ կործանվի սէգ հըսկան:

«Ինչքան կին մարդ, մի թող էակ,

Պատերազմի գործերում
Կարէ օգնել իւր եղբօրը,
Զանց չարեցի քո սիրուն:

«Ահա՛ իմ գործ, ահա դրօշ,
Շուտ ձի հեծիր քաջի պէս,
Գընա փըրկել մեր Հայրենիք,
Պատերազմի վառ հանդէս:

«Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ' մեռնի
Բայց երանի՛, որ իր Ազգի
Ազատութեան կը զոհվի:

«Գնա՛, եղբայր, Աստուած քեզ յոյս
Ազգի սէրը քաջալեր,
Գընա՛, թէեւ չեմ կարող գալ,
Բայց իմ հոգին քեզ ընկեր:

Գընա՛ մեռիր դու քաջի պէս,
Թո՛ղ չտեսնէ թըշնամին
Քու թիկունքը, թող նա չ'ասէ
Թէ վատ է իտալացին:

Ասաց, տուեց Օրիորդը,
Իր եղբօրը մի դրօշ,
Մետաքսից էր ազնիւ գործած,
Ուր երեք գոյն կար որոշ:

— Գուրի՛կ, կանչեց քաջ պատանին

Մընաս բարեաւ, սիրական,
Այս գրօշակին պիտի նայի
Ամբողջ բանակ իտալեան:

Նա սուրբ է ինձ երբ մըկրտուած
Արտասուքով ու կընքած,
Դու յանձնեցիր ինձ յիշատակ,
Հայրենիքի նուիրուած:

Թէ մեռնիմ, դու մի սրգար,
Իծացի՛ր որ տարեցի
Դէպի մահու արքայութիւն,
Իմ հետ քանի թըշնամի:

Ասաց, վսգեց դէպ ի հանդէս
Աւսորիացւոց յանդիման:
Իւր արիւնով գընել յուերթ
Ազատութիւն իտալեան:

Սորս կէսը, կէսի կէսը,
Գէթ երեւէր մեր ազգում.
Բայց մեր կանայք... սէր եղիշէ,
Ո՛ւր մեր կանայք փափկասուն:

Ո՛հ... արտասուք ինձ խեղդում են,
Այլ չեմ կարող բան խօսել.
Զէ՛... թշուառ չէ իտալիան,
Եթէ կանայք այսպէս են:

(Թարգ յիտալ.) Կոմս Էմիլիոնէյ
(Մ. Նալբանդեան)

ԵՐԳ

Հասաւ արդ ժամ փառաց օ՛ն եկէք Հայեր,
Աւ ի՞նչ հարկ վարանման կազմենք բանակներ:
Խրախոյս, սիրտ առէք եւ արիաբար
Զէնք առէք, քս՛ջ եղէք, մի՛ առնէք դադար:
Դիմենք ի Շաւարշան պետն Խրիմեան,
Համախմբեալ կազմենք բանակ հայկական:
Վատ է այն անսիրտ Հայն որ իւր թշնամուն
Երեսէն կը դողայ շունի հայ արիւն:
Իսկ արի զինուորին լուսավայլ ճակատ,
Մշտագալար դափնի բոլորուն պսակ:
Ոտքերու տակ սփռենք վարդեր ու շուշան,
Յիշատակն Հայոց երգեմք յաւիտեան:
Ծածանի մեր գրօշ ի կարին Ոստան:
Մայր քաղաք թող ըլլայ Հայոց պետութեան:
Զրահներ հագուեցէ՛ք սիրոյ հաւատքին,
Փառք ունինք մենք թէ հոս թէ մէջ երկնքին:

ՈՒՐ ՀԱՅ՝ ԶԻՔ ՎԱՅ

Արկածք Հայոց ժամանակին բնդ անիւ
Փշրին տակաւ մինչդեռ սիրոյ համբուրիւ,
Ուխտեմք ՚ի սէր հղբօր՝ ըզկեանս դնել գրաւ,
Օն անդր ՚ի մէջ այր ընկերին լարել դաւ:
Սրացաւ ի մէջ բազմն անհամբոյր
Արդ նոր բազմիս բողբ է համբոյր.
Եղբայր զեղբայր զըզուէ սիրով,

Ճոխն աղբասին մատչի գըթով .
 Էանց գիշեր՝ արդ առաւօտ ,
 Ի ցօղ ժըպտի Մասեաց արօտ .
 Եւ վառ ի վառ շողշողելով՝
 Լոյսն արեգին ծըփայ ի ծով :

Հա՛պա մանկունք ,

Վեհ քաջաղունք ,

Ի գլուխ պըսակ ,

Ի յաղթանակ ,

Առեալ նուագս

Արագս արագս ,

Օ՛ն փութացուք ,

Օ՛ն երգեսցուք .

Աէր և գութ

Մեր պսակ ,

Առ մեր բաղդ

Հրաւիրակ ,

Յընծասցեն

Որք լսեն

Թէ՛ « ուր Հայ ,

Ձի՛ք անդ վայ » :

Ե. Մէլիքեան

ԵՂԲԱՅՐ ԵՄՔ ՄԵՔ

Ի բիւր ձայնից բնութեան շրթէղ
 Թէ երգք թռչին սիրողաբար ,
 Մասունք կուսին ամենագեղ

Թէ որ զարնեն փափուկ քընար ,
 Չունին ձայն մի այնքան սիրուն
 Քան զանձկալի եղբայր անուն :

Տո՛ւր ինձ քու ձեռքդ եղբայր եմք մեք
 Որ մըրըրկաւ էինք դատուած ,
 Բաղդին ամեն ոխ չարանենգ՝
 Ի մի համբոյր ցըրունի ի բաց :
 Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն ,
 Քան զանձկալի եղբայր անուն :

Երբ ալեւար Մայրն Հայաստան ,
 Տեսնէ զորդիս իւր քովէքով .
 Սըրտին խորունկ վէրքըն դաժան՝
 Քաղցր արտասուաց բուժին ցօղով :
 Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն , եւն .

Մէկտեղ լացինք մենք ի հընում ,
 Եկէ՛ք դարձեալ յոր անբաժան
 Խառնենք զարտօսը և ըզխրնդում ,
 Որ բազմաձնունդ ըլլտյ մեր ջան :
 Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն , եւն .

Մէկտեղ յոգնինք , մէկտեղ ցանենք ,
 Մէկտեղ թափին մեր բրբօրինքներ .
 Ըզհունձ բարեաց յիրկինս հանենք ,
 Որ կեանք առնուն Հայոց դաշտեր :
 Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն , եւն .
 Մ. Պէլիկոսյան

ՁՈՆ ԱՌԻՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Հայրիկ հայրիկ քո հայրենիք
Վասպուրական մեր աշխարհ
Վարդի փոխան քեզ փուշ բերաւ,
Յաւերդ արաւ ընդ հազար:

Գարուն եկաւ սոխակներով
Վարդի թփեր սրոնեց,
Խապառ փըշից մացառ գտաւ
Լալահառաչ ձայն հանեց:

Հայրիկն ասաց իմ հայրենեաց
Փուշն է անուշ քան ըզվարդ,
Ես այդ փշոց մէջէն դարձեալ
Կը որոնեմ սիրուն վարդ:

Այն սայրասուր փշերն ամեն
Փունջ կապեցէք չար ի շար,
Թողէք զըլխիս հիւսեմ պսակ
Որում ճակատս է յօժար:

Որքան ստոր դաւեր չարեն
Սեւակսինչ ագռաւներ,
Չէ կարելի արժին իր բաշձր
Թռիցն յերկիր վար բերել:

ԽՈՍՏՈՒՄՆ

Մինչեւ մահուան անյիշատակ ի շիրիմ
Մնամ միշտ քո սիրոյդ հաւատարիմ:

Կրնայ ըլլալ աւագ որ դու մոռնաս զիս
Բայց ես հաստատ եմ միշտ իմ խոստումիս:

Ով իմ հրեշտակ յոյս իմ միակ նազելի,
Քեզի կեանք բաղդ ու բոլորըն ալ տուի,
Իմ մա՛կութեան տիոց դու սէր նախընծայ
Սիրտըդ զերել միշտ ես փափաքեցայ:

Սակայն ափսոս երջանկութիւն այս փափուկ,
Մահուան ծանր ձեռքով ըլլայ վաղանցուկ,
Այս է վճիռ զոր գրեց ճակտին մեր՝ երկինք:
Պէտք է իրարմէ անդարձ բաժնուինք:

Սակայն իմ սիրտս քուկին սրտէդ անբաժան
Քեզմէ չի զատուիր մինչ 'ի գերեզման,
Սիրոյս յետին բաղձանք՝ յետին նշանակ
Քու քովդ է հանգչիլ՝ մահուան քորին տակ:

Սոխակն երգել իւր դալլալիկ զիշերին
Նստի 'ի վերայ մեր ցուրտ դամբանին,
Մինչ երկուքնիս մենք 'ի տեղւոյն այն դադար
Մահոտան գրկաց մէջ կը ննջենք անդադար:

Նկայ ըլլան աստեղք երկնից կամարաց,
Չքեզ յաւէտ պիտի սիրեմ անմոռաց,
Չը պիտի դադորիմ երբէք ըսել քեզ
Ես քուկդ եմ յաւէրժ սիրով բացակէզ:

Ախ, ի՞նչ անեմ ըսէ՛, սրտիս իմ հատոր.
Արիւնս կ'ուզես. թո՛ղ վաղէ բուր:

Բայց թէ անով ալ դո՛հ չըլլաւ , ո՛վ անգուժ ,
իմ կեանքըս ալ դո՛հ կուտամ քու սիրոյդ :

Պիտի սիրես զիս յետ մահու գիտեմ ես ,
Բայց անօգուտ տեղ արցունքներ թափես .
Շիրմիս վրայ անմխիթար ողբալով
Այն սիրելիդ զոր կորուսեր շուտով :

Մ. Պէշիկպաշեան

ԵՐԳ

Ահա ելաւ լուսին արծաթ
Մութ ամպերու ստուերէն ,
Ահա նաւակն ալ գեղազարդ
Դուրս սահեցաւ ժայռերէն ,

Անուշ հովիկ փչէ յուշիկ

Ու դէպ ինձ բեր բեր ծիր ալիք :

Նաւակին մէջ իմ գեղուհին
Փռուած անփոյթ , լուսնի տակ ,
Կը ձայնակցի իր կիթառին
Հնչուն ձայնով մը յատակ .

Անուշ հովիկ փչէ յուշիկ ,

Ու դէպ ինձ բեր հրգն անուշիկ :

Զսնով կ'երգէ սէր ու գգուանք :

Համակ յուզում ու սարսուռ ,

Ա'լ թո՛ղ աղջիկ երգն ու նուագ

Բաց աչքերըդ ինձ դարձուր .

Անուշ հովիկ փչէ յուշիկ ,
Ու դէպ ինձ բեր սէրն անուշիկ :

ԱՂԱՍԻ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ ԻՒՐ

Այն որ ծանօթ է պատմութեան ազգին ,
Ճանաչէ վահան , Մուշեղ , Գարեգին .
Նօքա գնացին , Տէր ետ մեզ կրկին ,
Սէգ կարօն , Մուսէն և քաջն Աղասին :

Ապրին պաշտպանք մեր ազգին ,
Կարօն , Մուսէն , Աղասին ,
Կեցցին դիցազնք մեր ազգին ,
Կարօն , Մուսէն , Աղասին :

Միշտ պիտի պարծի քանաքիւռ տւան ,
Որ ծընաւ ձեզ պէս կորին աննըման .
Դուք Արարատայ աւուր ախոյեան ,
Փառք և ցընծութիւն Աօքանազեան տան ,
Ապրին պաշտպանք մեր Ազգին , եւն .

Մատիս , Արագած , Նըպօտ և Զիրաւն ,
Սիրով տեղի տան ձեր սուրբ միութեան .
Դուք նոցա գըլսին կեցէ՛ք Հայաստան ,
Ուրտեղ վիտանգ կայ , հասէ՛ք օգնութեան ,
Ապրին պաշտպանք մեր Ազգին , եւն .

Մինչ մեր սեւ բաղդէն՝ սատանն այն զազան
Լրկէր խեղճ Հայոց՝ վըշտօք զանազան ,
Դուք նորա դարձաք ռաբսափ յաւիտեան ,

Զօրս նորին վանեալ տարայք ցիրուցան ,
Ապրին պաշտպանք մեր Ազգին , եւն .

Զի մոռնար Անին զայն ձեր յաղթութիւն ,
Զոր վատ թըշնամեացն արարիք նրկուն ,
Անու հայ գերեաց հասաք յօգնութիւն ,
Խուժք խուժք փրկեցիք դառնալ յիւրեանց տուն :
Ապրին պաշտպանք մեր ազգին , եւն .

Ղ. Վ. Փիրղալեմեան

ՊԱՐ ՆԱԽԱՍՏԵԱՅ

Աշխոյժ նաւաստին
Անվեհեր ճակատ
Ընդդէմ փոթորկին
Երգէ անփոյթ զուարթ ,
Լարիթ թիւժէրէլէլէ հա' , հա' , հա' ,

Կոհակք փըրփրադէզ
Չեն սոսկում, վախ մեզ .
Հողմունք սաստկահար՝
Գըրգռեն մեզ ի պար :
Լարիթ թիւժէրէլէլէ հա' , հա' , հա' ,

Օ'ն , խըմենք զուարթ ,
Գինին մինչ յատակ ,
Օ'ն , զըրկենք զիրար ,
Պարենք անդադար :
Լարիթ թիւժէրէլէլէ հա' , հա' , հա' ,

Լըռեցէ՛ք , գիտեցէ՛ք ,
Մինչդեռ մենք հոս եկած ենք .
Ահա թիրն՝ իւր ոտքերն
Հոս հոն շուտ տանի փոյթ :

Ա՛յ ա՛յ ա՛յ . պիտ' ինայ ,
Օ'ն , բրնձենք՝ մեզք է մեզք .
Հա՛ հա՛ հա՛ , կը խընդայ ,
Հոս եկէ՛ք , ամենքս ալ ծափ զարնենք :

Զանգակն ու ժգնապիրկ՝
Կոչէ զմեզ ի կարգ ,
Վերջ տանք խընդութեան ,
Քաշենք մեր պարան :
Լարիթ թիւժէրէլէլէ հա' , հա' , հա' ,

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Է՞ր հեռանաս քո մայրենի աշխարհից ,
Կարօտ թողուս սիրտ բարեկամ քեզանից .
Մեր ամենուս դու մայր էիր զըթառատ ,
Արդ հեռանաս՝ մեզ մոլթ պատէ անփարատ :

Քո սուրբ ձեռք մեր վերքերը շատ անգամ
Լուանայի՛ր՝ դեղ դընէիր ամեն ժամ .
Քո մազերից ոլորէիր վիրակապ ,
Քո բոլոր կեանք ազգիդ համար էր անկապ :

Ուր որ երթաս , ուր որ լինիս տիրուհի ,
Մեր սիրտն , հոգին քեզ հետ տանիս , մօքբուհի

Գնաս բարեաւ, մեր յոյս, հաւատ քեզ ընկեր
Այն ու խաչը քեզ պահպան օր գիշեր :

ՀԱՅՈՑ ԱՂՋԻԿՆԵՐ

Հայոց աղջիկներ ձեր հոգուն մատաղ,
Երբ միտս էք գալիս՝ ասում եմ միշտ ա՛խ .
Հալվում եմ, հալվում օտարութեան մէջ .
Ա՛խ, սիրտըս խորվում, ցաւիս չիկայ վերջ :

Երբ կարմիր գինին բաժակումս ածած՝
Սեղանիս վրայ առաջս է դրած,
Աչքըս ակամայ վրբան եմ ձրգում .
Ձեր սիրուն պատկերն եմ մէջը տեսնում

Տեսնում եմ եւ, ա՛խ, միտքս է մոլորվում,
Դառն արտասուքով աչքըս պղղտորվում .
Կարծում եմ բոլոր աշխարհը մըթնեց .
Արեւն էլ խաւրեց . էնտուր որ տըխրեց :

Հայոց աղջիկներ ձեր հոգուն սեռնիմ .
Ձեր սիրուն աչքերն էլ ե՛րբ կը տեսնիմ .
Է՛ն սեւ սեւ աչքերն սեւ ունքով պատած .
Կարծես երկնային զաւամով քաշած :

Է՛ն սեւ սեւ աչքերն որ շատին սպանեց՝
Բայց էլի շատին դժոխքից հանեց .
Ես էլ կեդանի տեղովս եմ մեռած
Առանց կրակի էրուած խորոված :

Էլ ե՛րբ կը տեսնեմ ես ձեզ ման գալիս,
Բաղ ու բաղչայում սէյրան անելիս,
Ի՞նչ տեղ ամօթից վարդն էլ է դեղնում,
Երբ որ ձեր կարմիր թըշերը տեսնում :

Բըլբուն էր վարդից ձեր ձայնը յսելիս՝
Թըռչումէ, թըռչում, ամպերում կորչում,
Եւ իր արարչի տեսածն ասելիս,
Փա՛ռք քեզ, Տէր Աստուած, փա՛ռք քեզէ կանչում

Հայոց աղջիկներ՝ ի՞նչ անուն տամ ձեզ,
Թէ հրեշտակ ասեմ՝ հրեշտակ չեմ տեսել,
Թէ մարդ անուանեմ՝ բէդամաղ կ'անեմ,
Ուրիմն ի՞նչ անեմ՝ մոլորուած եմ ես :

Մոլորուած եմ ես օտար աշխարհում,
Հաւատն էլ օտար, օտար ե լեզուն,
Աղջիկն էլ օտար ու ձեզ չի նըման,
Հայոց աղջիկներ դուք էք աննըման :

Ձեր սէրն է միայն սրտուժըս պահած,
Ձեր սիրով միայն եմ ես կենդանի,
Ձեր սէրը միայն էս կեանքըս մաշուած՝
Օտարութեան մէջ դեռ կը պահպանի :

ԵՐԳ

Երբոր ազգին գահը փլաւ
Երբոր ազգին թագը վերցաւ

Յայեժա՛յ մօրի վատ կղերներ,
Բարձրացուցին իւրեանց գահեր :

Լաւ է կրօնի չը հաւատալ,
Քան թէ անոյ գերի ըլլալ :
Լաւ է որ մարդ բնաւ չապրի,
Քան թէ ապրի ալլոց գերի :

Փամփուշտ , կայծհան , վառօդ , զնդակ
Սուտ լեցուր քոյին տոպրակ ,
Պատերազմի դաշտին մէջ՝ դուն,
Ընտրէ մեռնիլ քան թէ քո տուն :

ՔԱՅԼԵՐԳ. ԶԵՅԹՈՒՆԻ

Քանի թմրինք , բաւ է եղբարք ,
Շրջենք աչերնիս աջ ու ահակ ,
Շատ ստրուկներ եղան ազատ :
Մինակ մենք մնանք թուրքին հնազանդ :
Բաւ է եղբարք որչափ կրեցինք գերութիւն ,
Քիչ մ'ալ ելլենք ցոյց տանք նորանց քաջութիւն :

Կեցցէ՛ Զէյթուն , ապրի՛ Զէյթուն ,
Թող չտեսնէ ստրկութիւն ,
Քանի ունի մեզ պէս բաջիր ,
Կեցցէ՛ Զէյթուն , ապրի՛ Զէյթուն ,
Բաւ է եղբարք , եւն .

Զէյթունցի ենք , մեր զբօսանք
Է պոտերազմի ու արշաւանք ,

Սուր , թուր , զնդակ և հրացան ,
Մեր խաղալիքն են յաւիտեան :
Բաւ է եղբարք , եւն .

Արեւ հլաւ Զէյթունցիներ ,
Թէ՛հ ձի հեծնենք առնենք զէնքեր ,
Մեր զբօսանքն է պատերազմ ,
Պատերազմ ու արշաւանք :
Բաւ է եղբարք , եւն .

Զէյթունցի հմք քաջեր ունիմք ,
Տաճիկներէն մենք վախ չունինք ,
Մեր մայրենի սուրբ կաթի հետ ,
Կաթիլ կաթիլ արիւն ունինք .
Բաւ է եղբարք , եւն .

ԿԻԼԻԿԻՍ

Երբոր բացուին դռներն յուսոյ
Եւ մեր երկրէն փախ տայ ձըմեռ ,
Չըքնաղ երկիրս մերս Արմենիոյ
Երբ փայլէ իւր բաղլըրէկ օդեր ,
Երբոր ծիծառն ի բոյն դառնայ
Երբոր ծառերն հագնին տերեւ ,
Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա ,
Աշխարհ՝ որ ինձ ետուր արեւ :

Տեսի դաշտերըն Սիւրիոյ ,
Լեռն Լիբանան և իւր մայրեր ,

Տեսի զերկիրն ի գալիս ,
 Վենետիկ և իւր կանտոններ ,
 Կըզզի նրժան չիք մեր կիպար ,
 Եւ ոչ մէկ վայր է արգարեւ ,
 Գեղեցիկ քան զիմ կիլիկիա ,
 Աշխարհ՝ որ ինձ ետուր արեւ :

Հասակ մը կայ մեր կենաց մէջ
 Ռւր ամենայն իզձ կ'աւարտի ,
 Հասակ մը ուր հոգի ի տենչ՝
 Յիշատակաց իւր կարօտի ,
 Յորժամ քընարս իմ ցրտանայ ,
 Սիրոյն տալով վիրջին բարեւ ,
 Երթամ նընջել իմ կիլիկիա ,
 Աշխարհ՝ որ ինձ ետուր արեւ :

Ն Ռոշտիկեան

ՔԱՅԼԵՐԳ ՍԱՍՆՈՅ

Սասուն ելաւ ապստամբեց ,
 Աշխարհի մէջ հանեց թունդ ,
 Ամերիկա Եւրոպ ցնցեց ,
 Քաջաց բանակ զունդադունդ :

Հայոց սրտեր թրթռացին ,
 Հայրս ձայնը որոտաց ,
 Կտրիճք լառաջ շուտ խաղացին ,
 Ազատութիւնը թնդաց :

Այս Սասունցիք , քաջ Սասունցիք ,
 Չեր արիւնին մենք զուրպան ,
 Միութեան սուրբ սերմեր ծրլին ,
 Ազատութեան մենք զուրպան :

Թուրքը լսեց և կատաղեց ,
 Զօրքեր հանեց բիւրուոր ,
 Յիսուն հազար քիւրտեր կանչեց ,
 Արիւնարբու զօրաւոր ,

Եւ Սասունը պաշարեցին ,
 Այն վայրենի գնդերը ,
 Թնդանոթներ որոտացին ,
 Քարքանդ բրին գիւղերը :

Այս Սասունցիք , քաջ Սասունցիք ,
 Չեր արիւնին մենք զուրպան ,
 Այս սուրբ հողիդ անմահ որդիք ,
 Դիակներնուդ մենք զուրպան :

Մօր արգանդը թուրքը պատռեց
 Գլուխն անցուց նիզակին ,
 Մինչ վերջին շունչ Սասուն կուռեց
 Ազատութեան կարօտով :

Այս թուրք ու քիւրտ բռնաւորներ ,
 Նզովք ըլլայ ձեր գլխուն ,
 Միշտ կտրիճ են Սասունցիներ ,
 Նզովք Զէքի քո անուն :

Եւ արիւնը գետի նման ,
 Թրջեց Սասնոյ վեհ սարեր ,

Հայք բերաւոր կոտորվեցան ,
Բռնութեան քաջ սուրբ զոհեր :

Եւրոպ տեսաւ ցնցեց անդին ,
Ապշած նայեց Հայիբուն ,
Տեսաւ վիճակ գէշ է թուրքին ,
Եւ խորհեցաւ շահերուն :

Եւրոպ արեան չը հաւատաց
Եւ յանձնախումբ մը ծնաւ ,
Թուրքն ալ յառաջ ինկաւ խնդաց ,
Չիւնտ լեռներ ցոյց տուաւ :

Եւրոպա ա՛խ, մօր մը պէս խորդ ,
Հայ գիակներ կը ծաղրես ,
Թուրքն կընտրես քեզ առաջնորդ ,
Այս ի՞նչ կատակ մեզ կ'անես :

Կեցցէ՛ կռիւ , կեցցէ՛ արիւն ,
Այս է ճամբան միշտ մեզի ,
Մեր արիւնը Եւրոպային
Անշուշտ թէ քիչ կը թուի :

Ազատութեան համար անմահ
Թող ելլէ ողջ Հայաստան ,
Մեր արիւնով մեզ է ներկած
Շահախնդիր Եւրոպան :

Սասունցի կին , Սասունցի քաջ ,
Չեր արիւնին մենք զուրպան ,

Միութեան սուրբ սերմեր ծլին ,
Ազատութեան մենք զուրպան :
Պերճ Մուշու

ՀԱՅ ԱՊՐԻՆՔ

Հայ ապրինք , եղբարք , մարդկութեան մէջը
Հայ կ'ըբեք է մեզ պատմութեան էջը .

Հայ սնուամբ զմեզ կողջունեն երկինք
Եղբարք Հայ ապրինք :

Հայ ապրինք . — մեր հայրն է այն Դիւցազուն
Որ զազատութիւն սորվեցուց մարդուն ,
Ու մեզ վնէ անուն մը տուաւ բաժինք
Եղբարք Հայ ապրինք :

Մեր աշխարհն է սուրբ . մեր հողուն վրան ,
Աստուած է քալեր հանելով զԱղաւ .
Մեր լեզուն ստեղծեր ու խօսեր նախ ինք .
Եղբարք Հայ ապրինք

Հայն ու մարդկութիւն՝ նոյն ունին օրրան ,
Երկիր փրկութեան է մերս Հայաստան ,
Կըրօնից նախկին սեղան է Մասիք .

Եղբարք Հայ ապրինք :

Հայուն պերճ անուն՝ ո՛չ միայն յերկիր՝
Ա.Ա. և եթերց մէջ շողայ լուսալիր .
Քաջ Հայկին աստեղք անմահ են յերկինք .
Եղբարք Հայ ապրինք :

Հայ ապրիներ . — ո՞ր ազգ կայ Հայուն նըման ,
 Որ ունենայ հին պօրժանքներ այս քան ,
 Ո՞ր ազգ Հայուն պէս չըքեղ հայրենիք ,
 Եղբարք Հայ ապրիներ :

Ըսէ՛ք , ո՞ր ազգին՝ չորս առաքելայններ
 Երկնից թագաւորն է դեսպան զբերկեր ,
 Ո՞ր թագաւորին հետ թըղթակցեր ինք .
 Եղբարք Հայ ապրիներ :

Ո՞վ կըրնայ համբել սրբբոց մեր զանուանք .
 Մեր պատմութիւնն է նահատակաց ցանկ .
 Մեր եկեղեցին յերկրի է երկինք .
 Եղբարք , Հայ ապրիներ :

Քրիստոսի ունինք անդրանիկ օրհնենք ,
 Հաւատոց եղանք միշտ ախոյեան մենք .
 Հայը զարմացուց զերկիր և զերկինք ,
 Եղբարք , Հայ ապրիներ :

Մեր ազգ հետեւող է ճիշդ Յիսուսի .
 Որ խաչն այսչափ դար առած է յուսի .
 Ո՛չ , չը խանարհիր չըլլար դաստիգ .
 Եղբարք Հայ ապրիներ :

Այո՛ , խաչին կեանք՝ կեանք է վըշտալից ,
 Այո՛ , Հայուն կեանք՝ կեանք է ցաւալից ,
 Բայց խաչն յաղթութեան ունի վեհ կնիք .
 Եղբարք Հայ ապրիներ :

Ո՛չ , ճակատագիր մեր չէ միշտ տըխուր՝
 Ըզթշուառութեան ուտել հոցն ու ջուր
 Նոր երջանկութեան ապագայ մ'ունինք .
 Եղբարք Հայ ապրիներ :

Հայ ապրիներ , որ մեր օրդիք ալ , եղբարք ,
 Կարենան պարծիլ որ զմեզ ունին հարք .
 Չըլլա՛նք հայ անուան չըլլանք նախատինք .
 Եղբարք , Հայ ապրիներ ,
 Խորեկն Եպիսկոպոս Նար — Գէյ

ԵՐԳ

Թէ թեւ ունէի ո՛հ կը թըռչէի
 Ազատ Մասեաց ասրերն ի վեր ,
 Ես ուժգին ես ուժգին .
 Անկէ ձեզ Հայեր կարգայի հրաւեր .
 Անկէ ձեզ Հայեր կարգայի հրաւեր ,
 Թ'եկէք Հայեր ըլլանք մէկ սիրտ մէկ մարմին ,
 Սիրեմք ընկեր զընկեր սիրեմք կաթողին :

Թէ դեռ յիմ արիւն չ'խառնուէր թոյն ,
 Դեռ իմ երակաց մէջ աշխոյժ
 Խաղային խաղային ,
 Ոհ քանի հպարտ կանչէի ազատ , (կրկնէ)
 Թ'եկէք Հայեր ըլլանք մէկ սիրտ մէկ մարմին ,
 Սիրեմք ընկեր զընկեր սիրեմք կաթողին :

Թէ կեանք ունէի ո՛հ կը լարէի ,

Թեւ քընարի բաղդին Հայոց
 Մեկենդան, անկենդան,
 Որ նա ձեզ խօսէր ձեզ պանդուխտ Հայեր (կրկնէ)
 Թեկէք Հայեր բլլանք մէկ սիրտ մէկ մարմին,
 Սիրեմք ընկեր զընկեր սիրեմք կաթոգին,
 Թէ սեր բլլայի կամ անմահ հոգի
 Կը կապէի Հայոց սրտերն
 Անձեկին, անմեկին
 Յայնժամ և նոքա մի որդիք Հայկայ (կրկնէ)
 Կրլլան իմի անշուշտ մէկ սիրտ մէկ մարմին,
 Սիրենք ընկեր զընկեր սիրենք կաթոգին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Որն է աշխարհն Հայաստան
 Միթէ սա է Պարսկաստան
 Որի պատկերն է Սոգոմ և Գոմոր
 Ընտանի կեանքն է Բաբելոնի խմոր
 Չէ չէ չէ չէ, այդ չէ մեր աշխարհ
 Այլ է մեր աշխարհ այլ է

Որն է աշխարհ Հայաստան,
 Միթէ սա է Ռուսաստան,
 Որ իւր բռնութեամբ գերել է աշխարհ
 Ազգին ճիգն ու ջանքն յաւիտեան կործան,
 Չէ չէ եւն.

Որն է աշխարհ Հայաստան,
 Միթէ սա է Տաճկաստան,

Ուր իրաւունքից կանայք են զրկած.
 Կանանցի մէջ կենդանի թաղուած,
 Չէ չէ եւն.

Որն է աշխարհ Հայաստան,
 Միթէ սա է Ֆրանքիստան,
 Որ իւր ճոխ զգեստով տիրել է աշխարհ,
 Հուսաւորութեամբ առաջինն է նա.
 Չէ. չէ. եւն.

Որն է աշխարհ Հայաստան,
 Ահա սա' է Հայաստան,
 Որ իւր քաջութեամբ հաւատն ու կրօն
 Պահպանել է մինչեւ ի ցայսօր.
 Հա' հա' հա' հա' ճիշդ է մեր աշխարհն
 Այդ է, մեր աշխարհն այդ է:

ՈՂՋՈՅՆ

Ողջոյն տուէք իմ հայրենեաց,
 Կիսակործան տաճարներուն,
 Ողջոյն տուէք աւերակաց,
 Արարատեան գաւառներուն:

Ողջոյն տուէք Աւարայրին,
 Արիւնաներկ սուրբ վայրերուն,
 Ողջոյն տուէք տխուր լուսինն,
 Որ լացն է սեւ շիրիմներուն.

Ողջոյն տուէք պանդուխտ Հայուն ,
Թշուառ Հայուն չուառ Հայուն ,
Ո՛հ ձեռք տուէք , ո՛հ սիրտ տուէք ,
Հոգի տուէք անկեալ Հայուն :

Ողջոյն տուէք ոլոր մօլոր ,
Մոլոր վազող զետակներուն ,
Ողջոյն տուէք պղտոր բոլոր
Աղի լեզի աղբիւրներուն :

Ողջոյն տուէք ի հոյ եղած
Արքայական պալատներուն ,
Ողջոյն տուէք գետնատարած
Սրբոց ամբիժ մասունքներուն :

Ողջոյն տուէք դուք՝ խումբ ի խումբ
Որ կան թաղած, հոգիներուն ,
Ուր հայ սոխակք թումբէ ի թումբ
Կեանք կը խնդրին դեռ շատերուն :

Ողջոյն տուէք հայ Մուսային
Որ լայ զփառս իւր հաւերու ,
Ողջոյն տուէք իմ քնարին
Որ Հայկալ տանն է ողբերգու :

ԵՐԳ

Անի՛ք ընկերք քաջակորովք ,
Ի պատերազմ դիմենք փութով ,
Մեր ըսկըզբունքն է պաշտպանել ,

Ազատութեան զըրկանք վանել .

Անգոյթ ապաստան

Արդար դատաստան

Մեր արիւնտին

Կայ վասն թշուառին :

Փութամք հապճեպ , ի զէն , ի սուր

Ըզբընութիւն տող առաթուր .

Դոքա ունին թէեւ սուր , զէն

Այլ իրաւանց սուրբ պաշտպան չեն .

Օն մեք ի ճակատ ,

Զիք ի մեղ արատ ,

Չիցէ՞ և բաւ

Խորէութիւն , դաւ :

ՈՐՍՈՐԴԻՔ

Հապա քաջազունք , Հայոց զաւակունք ,
Առէ՛ք աղեղունք 'ի մահ երազունք .
Անտառք ըսպասեն , կենդանիք սարսեն ,
Զինուցդ 'ի ձայնէն կենդանիք սարսեն .
Շեշտակի նետեր թափեցէ՛ք՝ քաջեր ,
Յէրէս անվահեր :

Վազենք ուր վըտանդ՝ այս մեր ըզբօսանք ,
Որսոց արշաւանք՝ մարտից են կըրթանք .
Երթանք գունդ 'ի գունդ՝ յաղեղ և մըկունդ ,

Յուսով սըրտաթունդ՝ յաղեղ և մըկունդ,
Շամփրեմք զկենդանիս իբր ըլթըշնամիս
ի մեր Հայրենիս:

Ձի օր մ'ալ նոյնպէս՝ մարտին ի հանդէս
Ձարնենք մահազգեանց զօսոխս հայրենեաց,
Եւ յաղթանակաւ լըցեալ աւարաւ՝
Դառնամք քաջարչաւ լըցեալ աւարաւ՝
Եւ ի մեր դափնիք ծափ տան սիրելիք
Պանծոն Հայրենիք:

Խ. Վ. Գալփաեան. Խ. Ե. Ն.)

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՂՈՒ

Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզու
Ո՛վ հեշտ բարբառ մայրական,
Փափկահընչին բառերուդ
Նըման արդեօք այլ տեղ կա՞ն.
Դուն որ նախ ինձ հընչեցիր
Նախ սիրոյ ո՛հ հեշտ խօսքեր,
Այն նախ զքեզ թոթովելս՝
Դեռ իմ մըտքէս չէ ելեր:
Իմ մայրենի քաղցր լեզու
Կե՛աց անսասան, կեա՛ց յաւէտ,
Կեաց միշտ լեզուդ հայկարժան,
Կե՛աց ծաղկալից ծաղկաւէտ:

Ինչ դառն վիշտ է սըրտիս
Երբ օտար տեղ ու լեզու:

Բըռնի իրեն զիս քաշէ,
Սըրտէս արիւն կը հեղու:

Ո՛հ, զայն օտարն ես սիրել
Բնաւ չեմ կարող ի սրբաէ,
Չէ՛ այն՝ չէ՛ քաղցր իմ լեզու,
Որ սիրով զիս կ'ողջունէ:

Իմ մայրենի քաղցր լեզու եւն.

Լեզու համակ սիրաշարժ,
Քանի ճօխ, պերճ ու պայծառ
Մինչ կը հընչես դուն քեզի
Սըրտերն ամեն գողացոր:

Հընչէ՛, հընչէ՛ յաւիտեան,
Վեհ դիցադանց պերճ երգ դու.
Թօթուէ՛ փռչիդ խոր մութէն
Ե՛լ երեւան պերճ երգ դու,

Իմ մայրենի քաղցր լեզու եւն.

Յաւերժական սուրբ գրոց մէջ
Կեա՛ց միշտ նորէն ու նորէն,
Կըռեալ անոյշ բու տողերդ
Թող ամեն սիրտ արծարծեն.
Շընորհ ունել Արարչէն
Կամ պէտք ըլլայ աղօթել,
Շըրթունքըս սըրտէ բորբոքած
Կ'աղաղակէ անարգել:

Իմ մայրենի քաղցր լեզու եւն.

ՀՐԱԽԻՐ

Տեսէք աղանին Նոյան տապանին ,
Եկած ու կանգնած ի սար Տաւրոսի :
Աւետիս կուտայ Հայկեան սերնդին ,
Թէ եկաւ գորուն թորգոմայ զարմին :
Արժընցէք Հայեր քաջաց զաւակներ ,
Առէք միութեան տէգ ու նիզակներ ,
Շուտով կաշմեցէք սիրոյ խմբակներ ,
Հագէք քաջութեան զէն ու զրահներ :

Հինգ հազար ամեայ մի բուն քնացանք ,
ՂԱստուած ու զեղբայր իսպառ մոռացանք ,
Սիրոյ միութեան լաթեր մերկացանք ,
Ատելութեան ձեռք խաղալիկ դարձանք :

Մոռցանք հայրենիք մոռցանք Հայաստան
կորուսինք մեր փառք ու Արմենիստան .
Մաս մը Ռուսաստան մաս մը Պարսկաստան
Մնացինք Հայերս թըշուառ անպաշտպան :

Երկինք բարկացաւ հայրենիք լացաւ ,
Մեր ջուրն ու գինին մեզ արիւն դարձաւ ,
Խաչեալըն Յիսուս մեզի մոռացաւ
Հայերուս բաժին մընայ սուգ ու ցաւ :

Այսչափ երկար բռնին ալ մեզ հերիք է ,
Թըմբիլ ու պառկիլ խիստ մեծ չորիք է .
Սիրելն ու սիրուիլ արդէն բարիք է ,
Հայու զինուորին համար պարտիք է :

Եկէք միանանք բանանք դպրոցներ ,
Մեր մատաղ մանկանց համար վարժացներ ,
Վառներ բորբոքենք սիրոյ հնոցներ ,
Մեր սառած սրտին ըլլան հալոցներ :

Շուքի պէս անցան այս հինգ մեծ դարեր ,
Լացին Հայրենեաց դաշտերն ու սարեր .
Հերիք ալ ձեզի , հերիք է վատեր ,
Հերիք մեր բաժին արցունք ու ահեր :

Ի ԴԱՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՏՐԴԱՏԱՅ

Յողատն 'ի վեր 'ի Մասիս ,
Արիք յրդիք Հայկեան ,
Յըրուեալքդ ի մի խուժք պարու
Քառից հողմոց փող ազգու՝
Աստուածախրախոյս ձայն :

Նախնի կամար բաղմերփեան ,
Ահապատի զնովաւ ,
Ամպրոպայոյդ մըրըրկաց ,
Հաշտարան պատերազմաց .
Տարփալին ցուացաւ :

Չայն որոտաց ձայն ահեղ ,
Խորանաձեւ յարկէն .
— Արիագունդ տուն Հայկայ ,
Չտապալեալ դահիդ արքայ
Վերականգնեմ անդրէն :

Երդուեալ յաղեղն երկնածիր ,
 Բարձի զբաղդ ձեր ի մէտս .
 Թաթ ձեր յեթերս սըլաջաւ ,
 Հակառակորդն սուզաւ .
 Վայր ի սանդարամետս :

Դիւցազանց պար թորգոմեան ,
 Տըխրազգեաց յեղիսեանս ,
 Ըզըրթագոյն դիմաց մէդ ,
 Յաստեղաց բոց վառին շէկ ,
 Յաւետեաց հրաւիրանս :

Առդ իմ արի սպառազէնք ,
 Տուք կայթս հըսկայաքայլ .
 Դաշաք ի պղինձ բոցասցին ,
 Լերինք ի նշուլ շըլասցին ,
 Զոկատիցդ ի զեռալ :

Ահա ձեզ Հայկ երկնաճեմ ,
 Հայր ձերում բանակի .
 Ասպարափակ հովանեաւ ,
 Զձեօք ի բարձանց փարեցաւ ,
 Անթափանց նիզակի :—

Խումբ պար առեալ զարքայիւ
 Զօրավարք Արամայ ,
 Բոլորեցէք համերամ ,
 Պըսակ փառաց անթառամ .
 Կեցցէ՛ Տրդատ արքայ :

Հ. Ա. Վ. Բագրատունի

ԵՐԳ. ԲԱԺԱԿԻ, ՎԱՍՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ահա բաժակ ուրախութեան ,
 Ի սէր յաւերժ միութեան .
 Զի՞ վայելուչ՝ որդիք Հայկեան ,
 Մէկտեղ հրճուին և ցընծան .

Կեցցէ՛ սէր և միութիւն
 Կրրիմք մի սիրտ մի արիւն :

Վերցո՛ւր աչքըդ յերկնից կամար ,
 Փայլի հեռուն աստղ մի պայծառ .
 Եւ դու , ո՛ր Հայ , զարթի՛ր , սիրտ ա՛ռ ,
 Հայոց բաղդըն ալ չէ՛ խաւար .
 Կեցցէ՛ սէր և միութիւն , ևայլն :

Բաւ է այսքան բաժանում ,
 Ըլլամք ուրախ եւ խընդուլ .
 Նախանձ , վըրէժ , ձեզ թողում ,
 Անդունդք և վիհք անհատնում .
 Կեցցէ՛ սէր և միութիւն , ևայլն :

Փորձ մը ըրինք բաժանման ,
 Փորձ մ'ալ ընենք միութեան .
 Լեցուի փափաքդ , Հայաստան ,
 Տե՛ս որդիք քո միանան .

Կեցցէ՛ սէր և միութիւն , ևայլն :

Ինչ եւ ընեմք , ինչ կերպ առնենք ,
 Ո՞ր չը գիտաց թէ մեք Հայ եմք .
 Ո՞վ չը գիտեր թէ եղբայր եմք ,

Արի՛ք, ծիծաղ գիժօք երգեմք .
Կեցցէ՛ սէր և միութիւն, ևայլն :

Ո՞ր բըռնաւոր, ո՞ր օրէքներ
Կը պատուիրեն թէ մի՛ սիրեր
Ազգիս օգուտն ու բարիքներ .
Սէրոյ գահն է յերկինս 'ի վեր,
Կեցցէ՛ սէր և միութիւն, ևայլն :

ՀՈՎԻԻ, ՀՈՎՈՒՈՒՀՅ

Երբ օդը անձրեւի է,
Քու բարի մայրիկըդ
Պէտք է խորճիթը պահէ,
Այդ քու փափուկ անձրդ :

— Մ'օրըս խոզը չէ թէ թըրչիմ,
Կ'ասէ, շուտով 'տի երթաս,
Չէ նէ կ'իլլեմ փէտով մը
Քեզ տըռօշմեմ ուռնաս :

— Շատ կը ցաւիմ որ ձեր հետ
Այսպէս խըստիւ վարուին,
Եթէ կ'ուզէք ինծի հետ
Փախչիլ ի միասին :

— Ախրէր, ինչո՞ւ 'տի փախչիմ,
Ետեւէս մարդ չի վազեր .
Կովերըս որո՞ւ 'տի ձըգեմ,
Որ ուրիշ մարդ չեմ սիրեր :

— Ո՛վ դու ազնիւ հովուուհի,
Ընդէ՞ր մերժես իմ սէր .
Քո գէժք նըման է լուսնի .
Որ իմ սըրտիս տիրէր :

— Շեմ խասկանայ քո լեզուդ,
Ի՞նչ կ'ուզես դուն ինձմէ,
Սմէն բէնի եմ հըմուտ,
Այս դուրս է իմ գրիլէ :

— Տո՛ւր ինձ քու ձեռքդ ու երթանք
Դէպ ի անտառին խորըն,
Հոն գրտնենք մեր ապաստան,
Նախանձի թագաւորըն :

— Պարոն, կեցեր ի՞նչ կ'ասես,
Ես իմ կովերը կ'արածեմ .
Գընա՛ ուրիշ մը գրտնես,
Անտառն երթամ ի՞նչ անեմ :

— Թո՛ղ որ գոնէ քու ալտէն
Ընդունիմ ես մէկ համբոյր .
Սըրտիս տիրեցիր արդէն,
Անուանեմ քեզ ինձի քոյր :

— Ատի չգիտեմ ինչ բան է,
Պէտք է իմ մօր խարցունեմ,
Անի թէ տո՛ւր որ առէ,
Ինչ որ է քեզ նուիրեմ :

— Գիտեմ, մայրըդ կ'արգիլէ,
Պէտք չէ անոր հարցունես .

Սիրտըդ իմ սըրտիս փարէ՛,
Պատասխանը դու կառնես :

— Պարոն , չատ լաւ կը խօսիս ,
Խապկացոյ ես քու միտքըդ ,
Բայց սա փէտ որ կը տեսնես ,
Կը չափեմ ես քու չորս գիրդ :

Յ . Աձեմնան

ԶԵՓԻԻՌ ՄԱՆԿԱՆՑ

Դու փափկաթեւ մանկիկ զեփեւ ,
Աղբերց վրայէն լուսակարկաջ ,
Անուշ հոտով ծաղկանց ըսփեւ ,
Ի՞նչպէս թըռչիս ինձ ընդ առաջ .
Ու խունկ ե զով ընծայելով ,
Զիս ողջունես հեզիկ շընչով :

Ո՛հ , կը սիրեմ ըզքեզ հողմիկ ,
Երբ կը փութաս ինձի գալու .
Ի պար ի թռիչ ի սոյլ մեղմիկ ,
Այրած ճակտիս իմ այցելու .

Ծաղիկ հոգւոյս քեւ զովացած ,
Ծիւ ծիւ բացուի ի լոյս կենաց :

Սլացիր փափկիկ դու սուրհանդակ ,
Լուր ա՛ւր հովտին ու ծործորին ,
Ու անտառաց բարձրագիտակ ,
Ուր երամով սոխակք թառին :

Թէ մտերիմն իւրեանց եկաւ ,
Բիւր զմայլմանց յիշատակաւ :

Ո՛հ , կորուսած իմ հաճոյքներ ,
Հոս վերջստին գըտնեմ զձեզ .
Ծառոց շըքով էք ծածկուեր ,
Ու փրփուրով առուակին հեզ .
Ահա կայտաէք ի յայս ծըմակ ,
Ի յայս թըփուտ հովանոցակ :

Հոս դառն հոգեր մէկիկ մէկիկ՝
Ճակտես ի բաց հեռանային ,
Եւ հոյլք ժամուց քեղապարիկ .
Սիրաքս թեթեւ օրօրէին .
Եւ բնութիւն՝ մայր որդեսէր ,
Գընքուշ գըրկաց մէջ մեզ գըգուէր :

Հոս ճեմէին երեկոյեան
Ի զով ըստուեր պար մի կուսից ,
Մազեր հովուն բազմաբուրեան ,
Սիրտք ընծայուած հեշտ վայելից .
Շող լուսնակին , կոյան ու ծաղիկ
Զիրար շոյեն սիրատարփիկ :

Մըտերմութիւն , սէ՛ր կրակուբոց ,
Ի՞նչ անուշ էք յայս տեսարան ,
Ուր դալարիք ձեզ հանգըստոց ,
Ի՛նչ հուն դաշտեր ըզբօսարան .
Մըտերմութիւն , ինձ երանի՛ ,
Թէ հոս ծոցէդ հոգիս թըռչի :

Դու փափկաթեւ մանկիկ զեփուս,
Աղբերց վրայէն քաղցրակարկա՛յ,
Անուշ հոտով ծաղկանց բսփուս,
Թըռի՛ր, թըռի՛ր ինձ բնդ առաջ .

Ու խունկ և զով բնծայելով՝
Իմ շուրջ պատէ հեղիկ շրնչով .

Մ. Պէշկերաշէտան

ԽՐԱԽՈՅՍ

Հայրենեաց սիրով վառւած վեհ սրտեր
Ինչ կը յապաղէք ելնել ի հանդէս .
Ինչ կը յապաղէք. — սիրտ կը գիժան՞այ
Սիրտ՝ որ ազգասէր ըլլալ կը ցանկայ

Տեսնել հայրենեաց այսքան բիւր աղէտ
Եւ գեռ անտարբեր ցարդ մնալ յուէտ .
Խեղ ատելութեան և չար նախանձու
Սերմերն ու ոգին հեռու մղենք հեռու .

Սիրտ սրտի կապուած թեւ թեւի տուած
Հայրենեաց սիրոյ ասպարէզն բացուած ,
Օն վաղենք յառաջ ի սուրբ խաչն փստահ .
Օն նրթանք յառաջ եւ անձնանուէր
Հայրենեաց օգտին ըլլանք ուխտանուէր :

Հա՛յ, մի՛ վհատիր, սիրտ առ և սիրտ տուր,
Տկարք զօրանան , քաջք խրախուսուին .
Վատերը բացուին , վատերը զոտուին ,

Ճշմարիտ Հայերն յառաջ թող անցնին .
Խաչ , սէր է նշան ճշմարիտ Հայուն ,
Խաչ , սէր է ծախճանք ճշմարիտ Հայուն :

ԵՐԳ

Ռուսական պետութիւն՝ Հայեր, բաւա
աշխարհի
Բաւ է Քրիստոնեայք ոհ հայեր ըլլան
խեղճ գեղի
Բացեց պատերազմ հայեր ընդ դէմ
թուրք աղզին
Ափսոս այն ազգակից վախ հայեր ի զուր
զոհ գացին :

Ռուսական բանակն՝ հայեր, մտաւ
Հայաստան ,
Օսմանեան զօրքերն՝ վախ հայեր, դէմ դէ-
մի ելան .
Հրացան թնդանօթ՝ հայեր, գոռալ
սկսան
Սփսոս այն ազգակից վախ հայեր ի զուր
զոհ գացին :

Հայկազն Մելիքօֆ՝ հայեր, ժեներալ
Ռուսաց
Կարսը շրջապատեց վախ հայեր վրայ
ռումբ տեղաց
Ռումբերն այրեցին հայեր մըզկիթներ
Թըրքաց ,

Ափսոս այն աղբակից վախ հայեր ի զուր
զոհ գացին :

Տաճկաց լուր զրկեց՝ հայեր, Լորիս
ձերունին ,

Հայոց մայրաքաղաք պիտ' ինի ցանկալի
կարին

Եթէ շուտ շահասնիք , հայեր ժամր
մարտնչին ,

Ափսոս այն աղբակից վախ հայեր ի զուր
զոհ գացին :

ԵՐԳ ԱՌ ԵԶՆԻԿ

Դատարանին իմացուցին ,

Ժողովրդէս զիս զատեցին ,

Տիրանակերտ ուղարկեցին .

Արի Եզնիկ այ քաջ Եզնիկ :

Մնաք բարեալ նորէն կուգամ ,

վատ թուրքին դէմ սարսափ կուտամ :

Ու եռանդով քարոզ կուտամ :

Արի Եզնիկ այ քաջ Եզնիկ :

Ալէճուլուն տակ կայնեցայ ,

Դէպ հայրենիքըս նայեցայ .

Սուրբ ձեռքս բանակ մտայ .

Արի Եզնիկ այ քաջ Եզնիկ :

Քահանաներ զիս պատեցին .

Սեւ զգեստներըս հագուցին ,
Ճերմակ ձիուս նըստեցուցին .
Արի Եզնիկ այ քաջ Եզնիկ :

Օր պիտ' ըլլայ վերադառնամ ,
Գահիս վրայ հանգըստանամ ,
Ժողովրդիս հետ միանամ .
Արի Եզնիկ այ քաջ Եզնիկ :

ՀԱՅԻ ԳԱՆԳԱՏ

Մեզի մոռցաւ Հայոց ազգը ,
Չի լըսեր մեր պաղատանքը ,
Տեսնել չուզէ մեր տանջանքը .
Ապա որի՞ն մենք գանգըտինք :

Աստուած սրտով որ բարի ես ,
Մենք վար , Դուն վեր—չառ հեռի ես .
Այժմ ալ խոշոր գործերի ես .
Ապա որի՞ն մենք գանգըտինք :

Յոյնը մեզի ասլը կատէ ,
Նէմցէն մեզնէ կրօնքով պատ է ,
Ֆրանկի բանը , կասեն , վատ է .
Ապա որի՞ն մենք գանգըտինք :

Թուրքին միտքը դէպ ի Պալգան ,
Իսպառ մոռցաւ նա Հայաստան .
Նրբան պէտք է լոկ մեր փարսն .

Ապա որի՞ն մենք գանգըտինք :

Մեր Տեղը քով կտրիճներ կան ,
 Պէտք որ եղաւ՝ ստակ ալ կուգայ ,
 Մինակ ճամբայ ցուցնող չիկայ :

Ապա որի՞ն մենք գանգըտինք :

Հայի դաշտեր , արեան դաշտեր ,
 Շատ կուլ տըւիք Հայի քաջեր ,
 Թէ որ ձեզնէ մէկը ելլէր ,
 Մեր գանգըտին վերջ կը դնէր :

Քաւնառ-Քաւնառ

ՎԱՆԵՅԻ ՄՕՐ ԵՐԳԸ

Պըզտիկ տղայ՝ չեմ օրօրիլ օրօրանքդ ,
 որ քուն լաս ,
 Հայ աղբարքըդ ոտքի ելան , մինակ դո՞ւ ետ
 պիտ' մընաս :

Ձարթէ՛ հոգիս, անուշ քունէտ, թո՛ղ աչքերըդ
 լուս տեսնին

Արեւիքէն արեւ ծագեց , բաղդը բանեց
 Հայ ազգին ,

Ձար սուլթանի ոսկի թախտը ջարդըւեցաւ
 վար ինկաւ ,
 Թախտի տակէն հազար ազգաց ազատութիւն
 ծագեցաւ :

Ո՛վ որ շուտով ոտքի ելլէ , ազատութիւն
 կը գտնէ ,

Սիրուն որդի՞ս յիթէ մենակ չար լուծի տակ
 պիտ' մըտնէ :

Մենք սուլթանին շատ խնդրեցինք կողկողազին
 ու լացինք ,

Աղի աղի արտասուքով ձեռք ու ոտքը
 լուացինք :

Բայց նա չոնսաց պաղատանքին սղորմելի
 Հայերուն ,

Ալժըմ , նայինք , նա կը լսէ՞ շառաչիւնը
 սուրերուն :

Տո՛ւր, սիրական, քակեմ ձեռքիդ պալուկները ,
 արձակեմ ,

Ու այդ թուրիկ աջիդ մէջը մի պողպատէ
 սուր դընեմ :

Ըստրուկ զընա՛ արեան դաշտը, վերադարձի՛ր
 ազատուած :

Արդեօք մի օր պիտի լըսե՞ս մեր խընդիրքը ,
 ո՛վ Աստուած :

Քաւնառ-Քաւնառ

ԿՌՈՒՆԿ

Կռո՛ւնկ ուսկի՞ կուգաս , ծառայ եմ ձայնիդ ,
 Կռո՛ւնկ մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս :

Մի վազե՛ր, երամիտ շուտով կը հասնիս,
 Կռո՛ւնկ մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս :

Թողեր ու եկեր եմ իմ մըլքերս , ու այդիս ,

Քանի որ ախ կանեմ, կը քաղուի հոգիս .
 Կռո՛ւնկ, պահ մի կեցի՛ր, ձայնիկդ ի հոգիս,
 Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս :

Քեզ խապար հարցանողին չես տանիր տալապ,
 Չայնիկդ անուշ կուգայ քան զլրի տօլապ .
 Կռո՛ւնկ, Պաղոտտ իջնուս, կտմ թէ ի հալապ,
 Կռո՛ւնկ մեր աշխարհին խապրիկ մը չունի՞ս :

Սրտերնիս կամեցաւ, ելանք զընացանք,
 Այս սուտ աստղփորիս տէրտերն իմացանք .
 Աղու հաց կեր մարդկանց կարօտ մնացանք .
 Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս :

Աստղփորիս բաներն կամաց կամաց է,
 Եթէ աստուած լսէ դռնակն բաց է,
 Ղարիպին սիրտն է սուգ, աչքերն ի լաց է,
 Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս :

Աստուած՝ քեզնէ խնդրեմ մօրվէթ ու քերէմ,
 Ղարիպին սիրտն է խոց, ճիկէրն է վերէմ,
 Կերած հացն է լեզի, ու ջուրն է հարամ,
 Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս :

Ոչ զլին գիտեմ, ոչ զկիրակին,
 Զարկած է զիս շամփուրն, բռնած կրակին .
 Այրիւս չեմ հոգար, ձեզնէ կարօտ եմ,
 Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս :

Հաւատով պառկեմ եմ, ներքեւ է Ֆըշխի,
 Հստոյն ալ չեմ գարշիր, կը թուի մուշկի .

Շատ հասրէթ մնացանք անկողնու տօշկի,
 Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս :

Ի Պաղտտու կուգաս, կերթաս ի Սեհրատ,
 Թղթիկ մի գրեմեմ, տամ քեզ ամանաթ,
 Աստուած թող վկայ լինի քո վրադ,
 Տարեալ հասուցանես զայդ իմ սիրելեաց,
 Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս :

Գրեմ եմ մէջ թղթիս, թէ հոս մնացի,
 Օրիկ մի օրերուն աչքս չբացի .
 Սիրելիք ձեզանէ կարօտ մնացի .
 Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս :

Աչունն է ժտեցեր, գնալու ես թէպտիր,
 Երամ ես ժողովեր հազար և բիւր .
 Ինձ պատասխան չտուիր, ելար գնացիր,
 Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս :

Այսօր դարիպուծիւնն միակ միաւոր,
 Հոգևով և իմ մարմնով ես եմ մեղաւոր,
 Սուրբ Սարգիս օգնական ճերմակ ձիաւոր,
 Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս :

Ղարիպ

ՏԱՐԱԳԻՐՆ

Ընդ աստեղօք օտար ափանց,
 Տարագրելոյս չի՛ք բերկրանք .

Լըքեալ հոգւոյս, յոյս Հայրենեաց,
Դու ես միայն ըստփառնք:

Օտար աստղեր լոյս չունին,

Օտար երկիր ինձ մըթին:

Օտար բոյսեր դառն ու անհամ,

Ջրեր պղտոր ու լեղի,

Դաշաք տնապատք հովիտք արտեր

Ու պարտէզներն անբերրի:

Օտար ծառեր չուք չունին

Օտար ծաղիկք հոտ չունին:

Օտար երկիր երջանկաբեր՝

Ծանր այդ պայման ինձ համար,

Ձիւն ձըմեռ են իւր գարուններ,

Չունի երբէք ինձ ամառ:

Օտար երկինք ամպոտ են

Օտար սըրտեր անգութ են:

Օտար թէեւ չընչեմ ես օդ,

Ցաւօք սահին իմ օրեր,

Քեզ, Հայաստան սիրակարօտ,

Սիրտըս համայն քեզ նուէր:

Օտարութիւն, դու փուշ ես,

Այլ, Հայրենիք, դու վարդ ես:

ԵՐԳ ԿԱՐՆՈՅ

Ձայնը հիշեց էրզրումի հայոց լեռներէն,

Թունդ Թունդ ելան հայոց սրտեր զէնքի
չարթումէն:

Հայ գիւղացին դարուց ի վեր սուր զէնք չէր
տեսած

Գաշաը թողուց սուր հրացան բահի տեղ ա-
ռած:

Քնքոյշ կեանքը ծանր է թվում հայ օրիորդին
Ձէն ի ձեռին սիրտ է տալիս հայոց բաջերին:

Հայ տիկինը ստիպում էր ամուսնոյն գնալ
Պատերազմի դաշտի վրայ վէրք տալ ստանալ:

Հայ ծերուկը ցուպը ձեռին լալով խնդրում է
Հայրենիքի ազատութիւն տեսնել ու մեռնիլ:

Ուրախացաւ մայր Հայաստան ելաւ կանգնեցաւ,
Հինգ վեց դարու սուգ տառապանք մի քիչ
մեղմացաւ:

ԵՐԳ ՄՈՆԹՈՆԻ

Ընկերք յաղթութեան ժամն է արդ հասեր,
Մեզ կըսպասեն փոռք, առնունք քաջալեր:
Արեան ծարաւի մեր հատու սուրեր,
Կենաց թշնամւոյն թող կըտրեն թեկեր:
Ո՛հ մեր ախոյեան թողին ի տագնապ,
Չըլլանք ահաբեկ մենք ի զէնք ըշտապ,

Փութանք արշաւել, այր՝ մի՛ վեհերոտ .
 Մի՛, օն անդր ի բաց՝ սիրտք վառք և երկչոտ ,
 ի զէն ի զէն, օն անդր ի բաց՝
 Սիրտք վառ և երկչոտ :

ՉՈՆ ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ

Եկել է գարուն սոխակը սիրուն ,
 Վարդի թփի տակ , Հայրիկ ճան , երգէ
 Հայրենիք
 Քաշում են աստեղք բուրաստան ծաղկանց ,
 Արծով տեղի աուր , Հայրիկ ճան , արցունքդ
 Հայրենեաց ,
 Ծիծեռնակ , բազէ , թռչունք համօրէն ,
 Քաշում են միշտ ա՛խ . Հայրիկ ճան , օտա-
 րաց երկրէն :
 Կռունկ մեր պանդուխտ իւր բարձր դիրքով ,
 Փութա ձայն տալ մեզ , Հայրիկ ճան , Հայ-
 րենեաց սիրով :

Վասպուրականի երիտասարդներ
 Եւ օգիորդներ , Հայրիկ ճան , սեւեր են
 հագներ :

Պատանի մանկունք , օրիորդ կուսանք ,
 Հայրիկ կոչելով , Հայրիկ ճան , քաշեն
 հառաչանք

Մեր սիրան ու հոգին քու հոգւոյդ զուր
 պան ,
 Հրեշտակ Հայ ազգիս , Հայրիկ ճան , դար-
 ձիր դէպ ի վան

Մեր սիրտն ու հոգին դու ժորժեցիր ,
 Քաղցր և անուշիկ , Հայրիկ ճան , թողիր
 գնացիր :

Հրաժարական քարոզդ տուիր ,
 Խեղճուկ արտերիւս , Հայրիկ ճան , կրակ
 վառեցիր :

Իսկ երկու շաբթի որ օրն էր աւագ ,
 Ի սուրբ Յակոբէն , Հայրիկ ճան , դառնա-
 յիր արագ :

Ուր որ ալ երթաս ուր որ ալ լինիս ,
 Քու փայլուն ջահէդ , Հայրիկ ճան , մեզի
 լոյս կուտաս :

ՈՂԲ

Հայրենիքի մէջ մեր եղբարք կողբան ,
 Հերիք ալ Հայեր դիմենք առ Սուլթան ,
 Մէկդի դնենք լաց , գրիչ ու փետուր ,
 Չեռքերնիս առնենք հրացան և սուր .

Հայաստանի մէջ նոր ասպատակներ
 Նահատակուեցան Հայ դրօշի ներքեւ ,

Կէցցէ՛ Հայաստան , կեցցէ՛ Հայաստան ,
Թող սատկի Սուլթան և Սայիտ փաշան

Օրինակ առնենք պուկարի տղգէն ,
Մենք ալ կ'աղատուինք վատ թուրքին ձեռքէն
Կեցցէ՛ Հայաստան , կեցցէ՛ Հայաստան ,
Թող սատկի Սուլթան և Սայիտ փաշան ,

ՀԱՅԿ—ԵՐԳ.

Օն եկայք արի Հայեր
Յիշեսցուք ըզնախնիս մեր .

Միաբան ելցուք ի վեր—

Յիշելով զարին Հայկ ,

Հայր մեր Հայկ էր դիցազուն ,
Եղիցուք նրմին հանգոյն .

Աղգ մեր փոքրիկ այլ քաջազուն
Է մեր քաջ աղգըս Հայք :

Հայկ երեք հարիւր հոգւով
Միասիրտ որդւով , թողնով
Ջոկեց մեզ Հայ անունով .

Պարծանք մեր դու Հայկ ,

Գերեզմանք կոչի դաշտն այն ,
Ուր Բէլըն անբարտաւան
Եւ զօրքն իւր անկան կործան
Ի բազկաց քոց , ո՛վ Հայկ ,

Արդ՝ պընդեալ ըջտիրտս մեր ,
Հայաստան որ է յաւեր՝

Սիրեսցուք ի փառս մեր ,

• Գոչելով «փա՛ռք մեր Հայկ» :

ԵՐԳ ՎԱՐԴՍՆԱՅ

Թէ հայրենեաց պսակագիր ,
Գողտրիկ քնար լռեր են ,
Երկնից թող գայ անմահ հոգին ,
Հայոց քաջեր պըսակել :

Մասեաց զագաթ թող գան բազմին ,
Յերկնից գունդ գունդ հրեշտակներ ,
Աստուած իջեր է Հայաստան
Հայոց արիւն հոտոտել :

Եւ կր ծի ու կը ծաղկի ,
Այս դաշտին մէջ ոչ խոտ վարդ ,
Այլ վարդանայ ինկած երկիր ,
Պիտի ծաղկի Սուրբ հաւատք :

Փախէք ամպեր Շաւարշանէն ,
Սլլ մի՛ ցողէք ձեր ցօղեր ,
Շաւարշանք ոռոգուած է
Հայոց քաջաց արիւնով :

Քանդակագործ քաջ Եղիշէ ,
Գրիչն ի ձեռին կայ արտաքս ,

Չափէ , ձեւէ , գրէ , դրօշմէ ,
կեանք , մահ , հաւատք վարդանայ :

Ախ վարդանայ անուան արժան ,
Մասիս կանգնի մահարձան ,
Մենաստանի խաչ մի գմբէթ ,
Աւետարան Սուրբ Տաճար :

ՄԵԾՆ ՎԱՐԴԱՆԻ ԵՐԳԸ

Հիմի է՞լ լըռենք , եղբարք , հիմի՞ էլ ,
Երբ մեր թշնամին իւր սուրն է գրբել ,
Իր օրհասական սուրբ մեր կըրծին ,
Ականջ չի դընում մեր լաց ու կոծին .
Ասացէ՛ք , եղբարք , Հայեր , ի՞նչ անենք ,
Հիմի է՞լ լըռենք :

Հիմի է՞լ լըռենք , երբ մեր թըշնամին
Դաւով , հրապուրքով տիրեց մեր երկրին .
Զընջեց աշխարհքից Հայկայ անունը ,
Հիմքից կործանեց Թորգոմայ տունը .
Խըլեց մեղանից թագ , և՛ խօսք և՛ գէնք ,
Հիմի է՞լ լըռենք :

Հիմի է՞լ լըռենք . երբ մեր թըշնամին
Խըլեց մեր սուրբ—պաշտպան մեր անձին .
Մշակի ձեռքիցն էլ խոփը խլեց ,
Այդ սուր ու խոփից մեր շրջթան կրուեց .
Վա՛յ մեզ , շըղթայով կապած գիրի ենք ,
Հիմի է՞լ լըռենք :

Հիմի է՞լ լըռենք , երբ մեր թըշնամին
Սոսկալի զէնքը բըռնած մեր գըլխին ,
Կուլ տալ է տալիս արտասունք առատ ,
Աղէխարշ բողոք վարուց ապիրատ .
Մեր գըլուխը լալու եփրատ ո՞ւր պըտենք ,
Հիմի է՞լ լըռենք :

Հիմի է՞լ լըռենք , երբ մեր թըշնամին
Լիրբ գոռողութեամբ լըցրած իր հոգին ,
Արդարութեան ձայնն հանած իր սրբոց ,
Արտաքսում է մեզ մեր բընիկ երկրից .
Պանդո՛ւխտ , հալածեա՛լ , եղբարք , ո՞ւր դիմենք ,
Հիմի է՞լ լըռենք :

Հիմի է՞լ լըռենք , երբ մեր թըշնամին
Անգոհ՝ մեր բերած ծանրը զոհերին ,
Իւր լիրբ , նըղոված ձեռքը կարկանդ ,
Աղգուծեանս վերջին կապը պատանդ .
Հայի կորուստը մօտ է , ի՞նչ անենք ,
Հիմի է՞լ լըռենք :

Հիմի է՞լ լըռենք , երբ մեր թըշնամին
Արհամարհելով մեր փառքն ազգային ,
Մեր Եկեղեցւոյն ձեռնամերձ եղաւ ,
Գալլազգեստ գառին մեզ գըլուխ դըբաւ .
Սուրբ խորան չունինք , արդ ո՞ւր աղօթենք ,
Հիմի է՞լ լըռենք :

Հիմի է՞լ լըռենք , մարդիկ ի՞նչ կ'անեն ,
Երբ մեր տեղ քարինք , ապառաժք խօսեն .

Չե՞ն ասիլ որ Հայք արժանի էին ,
Այդ ըստըրկական անարգ վիճակին .
Մեր սուրբ քաջ նախնեաց գործերը գիտենք ,
Հիմի է՞լ լըռենք :

Թո՛ւ լըռէ մունջը , անգամալոյծը ,
Կամ՝ որոց քայցր է թըշնամու լուծը .
Բայց մենք , որ ունինք հոգի և սիրտ քաջ .
Ե՛կ անվախ ելնենք թըշնամու առաջ .
Գոնէ մեր վառքը մահով յետ խրիենք ,
Ու այնպէ՛ս լըռենք :
Ու Տ.—Գ. Պատկանեաւ

ԵՐԳ ՍԱԹԵՆԻԿԻՆ

Ուր մուր կուրն է գալիս
Կովկաս սարերէն .
Մի աննման ձայն է տալիս
Է՛ն յիւս ափերէն :

Հայոց զօրքեր քաջ, վար գրէք
Ձէնքեր ձեր ձեռքերէն .
Սաթենիկն եմ կը յաղթուիք
Իմ սեւ սեւ յօնքերէն :

Ոխ մի պահէք վրէժ մի լուծէք
Իմ Ալաններէն .
Բարձր է կովկաս քաջ են Ալանք
Մասեաց քաջերէն :

Քեզ ասում եմ քաջդ Արտաշէս
Դուրս եկ վրանէն .
Սաթենիկն եմ, կը յաղթուիս
Իմ քնքուշ մազերէն :

Լոյսեր ցոլեց , արեւ ծագեց
Մասեաց սարերէն ,
Սաթենիկն եմ կը յաղթուիս
Իմ կարմիր այտերէն :

Ալան , Ալան թագ ու պսակս
Տարար իմ գլխին ,
Ոնց դիմանամ հալում է սիրտս,
Քո չար ծարաւէն .

Ալան , Ալան զիս յաղթեցիր
Գալով հարաւէն .
Ոնց դիմանամ, մաշում է սուրս
Քո չար կրակէն :

Հազար կուտամ տան հազար
Իմ անթիւ գանձերէն .
Քեզ կ'առնում հարս թագուհի
Քո Ալաններէն :

Ոսկի տեղայ քո հարսնութեան
Մասեաց սարերէն
Ծածկուի գեղմ ընծայաբեր
Բարձր ուղտերէն :

Զ. Զարեհեաւ

Ապառաժաւ լերան մը կող
Յեցեալ իքար դերեզմանի,
Աչք մերթ յերկինս և մերթ ի հող
Խարտիշագեղ կայր պատանի:

Ո՛վ դու որդի լերանց հովտաց
Ինչո՞ւ այդպէս սիրտդ է ցաւած:

Կուզե՞ս որ մեծ փոթորկեալ ծով
Մատուցանէ քեզ մխիթար
Կոհակաշարժ իւր լարերով
Երգեալ ի շունչ մըրըրկավար:
Ո՛վ դու որդի լերանց հովտաց
Ինչո՞ւ այդպէս սիրտդ է ցաւած:

Կուզե՞ս որ քեզ ահեղաշուք
Խնդայ կոմարն աստեղց անթիւ,
Եւ բընութիւն պայծառ զարդուք
Ժրպտի ծաղկումը և զեփիւռի:
Ո՛վ դու որդի լերանց հովտաց
Ինչո՞ւ այդպէս սիրտդ է ցաւած:

Կամ փոփկագոյն այլ բսփոփանք
Միթէ կուզե՞ս մօր բաղցունի
Ու սիրուհւոյ անուշ գգուանք
Որ քու կսկիծրդ փարտտի
Գեռ ի՞նչ կուզես, ո՛հ մի՛ ծածկեր...
— Կուզե՛մ փառօդ և գնդակներ:

Մ. Պէշիկպաշեան

Ոչ փող զարկինք ոչ արձագանք լեռնասոյզ
Սարէ ի սար չարաշըշուկ տարին լուր
Ու չերգեցինք ողբոց երգեր օրտալոյզ
Երբ պատանւան բացինք մառլ փոսի գուռ:

Գիշերական մունջ ստուերներ շուրջ կային
Երբ հրացանի կոթով ըզհող փորեցինք
Լուսին միայն դողդոջ չողտար մեր գրլիին
Սուգ էր պատեր ըզգաշտ բըլուր և երկինք:

Պէտք չէր դադաղ, և ոչ ճերմակ պատանքներ
Որով գոցուէր ազատորդի բաշորդին,
Նա յետ մարտին կարծես հոգնած կու հանգչէր
Ու վերարկուն կարմիր բաւ էր իւր անձին:

Անձայն ու կարճ նշնեցիւց մի գրուցեց
Մեր բաջ Տէրաէրն, զինուոր Հայոց և Սասունոյ,
Գովել ըզմահն և գքաջութիւնն իւր օրհնեց
Թոյլ չ՞ տուաւ հառաչ մ'ու ճիշ հանելոյ:

Բայց երբ գրլուխ ի բարձ գըրինք հողաչէն
Տեսանք ըզգեղ ճակտին ու վերքն պայծառ,
Ո՛վ պատանեակ, ըսինք ամենքս մէկ բերնէն
Վասն հայրենեաց մեռար, դու շա՛տ ապրեցար,

Գնա՛ դրուցէ՛ հայկայ զարմից մեծ որդւոց
Որ կան այստեղ ազատ ու քաջ դեռ Հայեր,
Որոնք ի բիր պատերազմաց թէպէտ խոց
Մէջ ամպրոպաց ի ժայռ կանգուն են կեցեր...

Մէյ մ'ալ քամին յանկարծ փրչեց ցրտաշունչ
 Լուսնին շողերն եկաւ գոցեց մըթին ամպ
 Ու մեր սարերն զերթ ուրուականք անմրուռնչ
 Սեւ գլուխնին տնկած դիւանն ապշուեցեամբ :

Յայնժամ ցուրտ ցուրտ հող լեցուցինք իւր վրան ,
 Խաչ 'ը դրինք , ինչպէս իւր մօր պատուէր ետ .
 Ո՛չ ալ շրքեղ արձանագիր ոչ տապան ,
 Ձինքըն մինակ թողուցինք իւր փառքին հետ :
 Մ. Պէշիկպաշեան

ՀԱՅՈՒՆ ՈՂՔԵՐԳԸ

Թմրած Հայը վարթեցաւ ,
 Ելաւ քաջի պէս ոտքի ,
 Բայց մարդասէր Եւրոպան
 Չուզեց որ Հայն ազատուի :

Թոթուեց շղթան ամրակուռ
 Բազմադարեան աղաղակը ,
 Սակայն Եւրոպ մնաց լուռ ,
 Չուզեց որ Հայն ազատուի :

Հայն ալ ուզեց մարդկօրէն
 Ապրիլ դառնալ , տէր բախտին
 Այլ բռնակայն անօրէն
 Չուզեց որ Հայն ազատուի :

Բռնութեան կռուին այդ դժխեմ ,
 Որուն անուն Չար կուչուի ,

Մեր սուրբ դատին կեցաւ դէմ ,
 Չուզեց որ Հայն ազատուի :

Աշխարհակալ այն ոսոխ ,
 Հայու արեան ծարաւի
 Չմեղ ըրաւ «տնակոխ» ,
 Չուզեց որ Հայն ազատուի :

Սասուն , Պոլիս ամեն տեղ
 Վազեց արեան հեղեղ
 Դեռ վեց հզօր պետութիւնք
 Չուզեն որ Հայն ազատուի :

Հայաստանն է սպանդանոց
 Եւ կիլիկիան ալ դժօխք ,
 Դեռ իրաւանց այն դըրժող
 Չուզեն որ Հայն ազատուի :

Լերինք քարինք ողբացին
 Հայոց բաղքը եղկելի ,
 Սակայն իշխողը չուզեցին
 Որ ստորուկ հայն ազատուի :

Ելաւ Ձէյթուն քաջարի
 Եւ կռուեցաւ յաղթական
 Վեց պետութիւնք մէջ մտան
 Որպէսզի հայն չազատուի :

Արինանդիկ մահիկը
 Յաղթեց խաչին որ պաշտուի .

խաչին կուռքը չափցաւ
Չուզէց որ հայն ազատուի :

Մի քրիստոնեայ վնհափառ ,
Մարդասիրոշ հետ տաճկի ,
Դաշինք կուեց անպատկառ
Որպէզի հայն չազատուի :

Հայ արեան մէջ լողալով
Մեր դահիճն արդ կը հրճուի ,
Եւ կը գոչէ անվրդոյ
Կոտորենք որ չազատուի :

Բայց այն ստրուկն անարդուած ,
Առիւծ դարձած անվհատ ,
Կը մռնչէ երկանց մէջ :
Պէտք է լինի հայն ազատ :

Մնդուծ դահիճ դու գիտցիր՝
Թէ հայն մնաց անվտանգ ,
Թէպէտ տաս , ջարդ կ'ոտորած ,
Պէտք է լինի հայն ազատ :

Թէ բանտ , եղկած , կառավիւրատ ,
Սպառնայ , հայեր հարազատ ,
Զըլան երբէք յուսահատ ,
Մինչեւ լինի հայն ազատ :

Դիւանագէտք անամօթ ,
Որ անարգէք մեր զանգաւ ,

Ձեր աչք քնոյ մնայ կարօտ ,
Յորշափ չըլլայ հայն ազատ :

Գիշեր է մեզ յառաւօտ ,
Ձեր հաշիւներ ցնդին յօդ ,
Բայց կը յաղթէ արդար դատ
Եւ կը լինի հայն ազատ :

Հայ սղոյն ունի մի նպատակ ,
Մէկ ուխտ , մէկ յօյս , մէկ հաւատ ,
Կամ ամէնքս նահատակ ,
Կամ հայն լինի ազատ :

ԼԵԻՈՆ Զ Ի ՓԱՐԻԶ

ԻԻՐ ԿՈՐՈՒՍԵՍԼ ԴՍՀԸ ԿՈՂՐԱՅ

Մտաւ արեւ երջանկութեան զլիւիս պատեց
մութ , զլիւիս պատեց մութ ,
Քաղցրիկ օրերս , պայծառ ժամերս ինչպէս
անցան չուտ :

ինչպէս անցան չուտ

Գիշեր ցարեկ կը հառաչեմ չկայ ինձ օգուտ
չկայ ինձ օգուտ ,

Ես իմ ցաւերս ես իմ վշտերս որո՞ւ

ես պատմեմ

որո՞ւ ես պատմեմ

Աշխարհ ինձի աւերակ է մինչ գահէս զուրկ եմ
մինչ թագէս զուրկ եմ :

Ո՛հ հայրենիք իմ անտէրունջ ցաւոց մէջ հեծէ
ցաւոց մէջ հեծէ ,

Միթէ սիրտս ապառա՞ծ է որ չհառաչէ
որ չհառաչէ

Ի՛ր հայրենիք, պալատ, զինուորք ինչպէ՞ս չյիշէ,
ի՞նչպէ՞ս չյիշէ՝

Ես իմ ցաւերս ես իմ վշտերս որո՞ւ ես պատմեմ
որո՞ւ ես պատմեմ ,

Աշխարհ ինձի աւերակ է մինչ գահէս զուրկ եմ,
մինչ թագէս զուրկ եմ :

Ամիսս է դար, օրըս տարի, ո՞հ ժամերս ամիս
ո՛հ ժամերս ամիս

Սէր Կիլիկիոյ անտէր գահոյս լալով գոչէ զիս
լալով գոչէ զիս ,

Եգիպտացիք ազգ խուժադուժ քանդեն հայրեն-
նիքս
քանդեն հայրենիքս

Ես իմ ցաւերս ես իմ վշտերս Բարիդընդ պատմեմ
Բարիդ քեզ պատմեմ

Դու ալ ի՞նչ աւերակ ես մինչ գահէս զուրկ եմ
մինչ թագէս զուրկ եմ :

ԶԵՅԹՈՒՆՑԻՈՅ ՈՒԽՏԸ

Ազատութեան քաջ զինուորին

համար ի՞նչ կայ ալ սփափանք

Թէ ոչ՝ տեսնել հայրենիքին

Մի օր լուծուած կապն ու կապանք :

Մենք Զէյթունցիքս վաղուց արդէն
կազմ ու պատրաստ ուխտած էինք
Մեր արիւնով հայու ճակտէն
Սրբել ամօթն ու նախատինք :

Այս սրբազան ուխտին վսեմ
‘Իրթե՛լ, երբէ՛ք մենք չեմք զիտեր
Դու՝ բարբարոս, չարէ մեզ դէմ
Դու ահագին զօրացդ վշտեր :

Մենք անդադար հպարտ սրտով
Յետ կը մզննք ցած թշնամի
Մեր ձեռքին տակ ողջ պահելով
Արիւնարբու զօրքերդ զերի ,

Ի՞նչ փոյթ թէ դու գալի նման
կատղած հանես բերնէդ փրփուր
Քո թնդանօցն ու հրացան
Թող մեզ բերեն շահի՛թ , բոց և հուր :

Քեզ հեգնօրէն պիտի տամք ցոյց
Թէ քո ցասմանդ ժայթքող բոցեր
Չեն չե՛ն կարող մի փառ հընոց
Մեր կուրծքին տակ իսպառ մարել :

Ղարիպ—Ղոռպէր

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԸ

Կեանք մ՛ունէի մահուան ենթակայ

Որ ուչ կամ կանուխ պիտի սպառէր

Իսկ զայն փրկութեան սեղանին վրայ
Դնելու սէրս օր քան զօր կաճէր :

Վերջապէս հասաւ վայրկեանը յորում
Այլ պէտք էր վերջ տալ իմ ներքին կռույն
Թողլով սիրելիքս թշուառ ու տրտում
Այս անգ թափառիլ ման գալ ծածկանուն :

Փշոտ է ուղիս այլ միշտ հստաւէտ
Ծաղկանց բուրումն ալ ունի իր փուշեր
Ծանր է ուխտս սակայն փրկաւէտ
Կեանքի մը յոյսն է ինձի քաջալեր :

Հալածանք , բանտ , մահ , բոլորդ ինձ համար
Իմ այս նոր կեանքին պարզ նկարներն էր
Ինչքան էլ սաստիկ ըլլան ձեր տանջանք
Բնաւ զղջման բառ մ'ինձմէ չ'սպասէք :

Զըլլայ որ յաճախ արիւնոտ սրտիս
Դու անյաջ երկաթ տալով նոր խոցեր
Կամենաս փորձել ընկճելու հոգիս
Նա վառ բոցերու հնոց մ'է դարձեր :

Դու սլ , ո՛վ անգութ ժանգոտած շղթայ
Մի այգեքան , ի զո՛ւր , շառուչեր ուժգին
Զի կոշտ օղակներդ միայն կարող են
Ճկել հէգ մարմինս այլ ոչ իմ հոգին :

Իսկ դու կախաղան . օ՛քեղ կը ճանչեմ
Մահուան ցուրտ սարսուռ մ' ունիս ինձ տալու

Բայց մի՛ շտապեր , ես միշտ քուկըդ եմ
Ունիմ շատ պարտքեր , դեռ կատարելու :

Ղարիպ--Ղուրպէր

ԵՐԳ

Թող կորնչին տաճիկ՝ երը
Հայաստանի Սուրբ հողից ,
Իսլամական անարգ լուծը
Ջնջուի Հայաստանից :

Բաւական է որքան նոքա
Հայու արիւն ձմեցին ,
Հայու ջանքով տշխատանքով
Պետութիւն պաշտպանեցին :

Հայու հացը , Հայու փղը
Մինչեւ ե՞րբ իսլամն ուտէ ,
Իւր գարշելի պիղծ բերանով
Հայութիւնն անարգէ :

Վրիժուց կայծակ թող բորբոքի
Հայ առիւծների սրտում ,
Թաղել իսլամի գլուխը
Դիւցաղունների երկրում :

Սրով սբի դէմ մարտնչիլ
Սրեան դէմ արիւն հանել ,
Իւր մէկ հաւր գողացողին
Սմբողջ տունը թալանել :

Անքի տեղ աչքեր հանել
Ատա՛ւի տեղ ատամներ ,
Մի՛սկ հարուածի փոխանակ
Ա՛մբողջ ազգը կոտորել :

Այս անխիղճ անօրէն դարում
Ո՛րոց վրայ յոյս դնել ,
Նշանակում է յաւիտեան
Կեանքիցը հրաժարել :

ՀԱՅ ՄԵՌՆԻՆՔ

Ո՛չ եղբարք , ո՛չ , օտարներէն չ'կայ յոյս
Մի՛ աչքերնիդ , մի՛ դարձրնէք յայս յանկոյս
Օտարն զձեզ թէեւ սիրէ հիւրաբար ,
Օտարն՝ ա՛հ , միշտ է օտար :

Օտարը ձեր վիշտ կը դիտէ անգորով ,
Ի՞նչ փայլթն որ դուք թափէք արցունք արիւնով ,
Ով որ Հայ չէ , Հայուն ցաւեր նա չ'զգար ,
Ի՞նչ կը խաբուիք անդադար :

Մի՛ դուք , ձեր յոյս մի՛ աւանդէք օտարին ,
Մի՛ խոր վերքերդ ցուցանէք անգութին .
Արգահատա՞նս կը յուսայք , օգնութի՞ւն ,
Ձեր կը ծաղրեն մերկութիւն :

Գիտե՛մ , ձեր բեռը ծա՛ր է , ծանր ո՛վ Հայեր ,
Բայց կը կործէ՞ք զայն վերցնեն օտարներ ,

Թողէ՛ք օտար , տուէ՛ք եղբայր եղբօր թեւ
Եւ զօրացէ՛ք անդեդեւ :

Բաղդը դարձեր է ձեզի դէմ թշնա՛ւի ,
Մի՛ վհատիք , ցուցուցէ՛ք սիրտ հայերի ,
Ձէ կարող բաղդ յաղթել ալգին այն քաջի
Որ բաղդին դէմ կը կըռվի :

Ձեր հայրերուն ոչ չղթայք ոչ սուսերնէր
Ձկարացին ընկճել ոչ միտք , ոչ սրտեր .
Ինչո՞ւ ձեր սիրտ այսօր դողայ տկար , հէք ,
Ի՞նչու , այն քաջաց որդիք չէ՞ք :

Ձէ՞ք դուք որդիք այն դիւցազանց աննման ,
Որ Հայրենեաց ճնճերեցան ի սեղան .
Ձէ՞ք դուք որդիք , այն մեծ Հայոց՝ որոց կեանք
Են մարդկութեան իսկ պարծանք :

Դուք որ ունիք ձեզ պատմութիւն մ' ազգային ,
Որոյ վերայ մեծ աղգեր իսկ նախանձին .
Ինչո՞ւ այսօր ժողոված զանցեալ ձեր փառաց :
Երանի տալք օտարաց :

Օ՛ն . ով կ'զգայ ի սիրտ եռանդ և ոգի ,
Թողու զօտար և իւր նախնեաց հետեւի .
Մեր կեանքն հոն է , ուր կրօնից մեր սեղան ,
Այն է Հայոց վառարան :

Եղբա՛րք , Հայուն կեանքը երբէք չմարիր ,
Երկինք լեցուն հն այն բոցով կենսաձիր .

Որչափ տիրէ մշտայաղթ խաչ Քրիստոսի,
Հայն ալ անոր հետ կ'ապրի:

Ի՞նչ կը վախճաք... զլուխնուդ վեր չէ՞ք տեսներ
Քառաթեւին դիւստարսուռ վեհ ստուեր:
Զայն Սուրբ Փայտին բուն շաղկեցին ձեր հարքը
Իրենց վսեմ արեամբը:

Դուք ալ խաչին խորըսխեցէք ձեր յայտը,
Եւ հաւատացէ՛ք, պիտի ծագի՝ ձեր յոյսը:
Նա ազգութեանդ հղաւ պարիսպ ամրափակ,
Նա ձեր ըլլայ գէնք, դրօշակ:

Ո՛չ, հնար չէ՛, որ կորսուի այն ազգը,
Որ հաւատարիմ մնաց խաչին միշտ ստեղծ:
Նորա կեանքը պիտի տեւէ այնչափ դար,
Որչափ կրօնից կեանք յաշխարհ:

Այն վեհ կրօնից և ազգութեան անունով
Հա՛յ, եղբարք, ձեռք ձեռքի տուէք հուր սիրով,
Ատելութիւն: քէն, մերժուին օ՛ն, ի բաց,
Անիծեցէք զազգատեաց:

Ամենուդ սիրտ զգայ նոյն սէրն Հայրենեաց,
Ամենուդ սիրտ թռչի յօգուտ համազգեաց,
Ու ձեր յետին եղբօր արցունք ու ցաւ միշտ
Զգացէք ձեր իբրեւ վիշտ:

Օտարին հաց մեզի սնունդ չէ բնաւ,
Օտարին ջուր, ո՛չ, չմարեր մեր ծարաւ:

Մեզի կենաց արուղ, և մեր պահապան
Է աւազանն Հայկական:

Այն աւազան, այն Հայութեան կնքատուն
Ո՛հ, շուրանանք եղբարք յուսով զազգիադուն,
Եւ թէ մեր շունչ պիտի մարի վերջապէս,
Թող մտրի յայն Սուրբ կրկէս:

Թող ամենքս ալ ընդունի նոյն գերեզման,
Վասն զի նոյնն էր ամենուս ալ օրրան:
Հայ ծնանք մենք, Հայ ապրինք, Հայ և մեռնինք,
Օն Հայ մտնենք և լերկինք,
Խորեկն Եպիսկոպոս Նար—Պէյ

ԱՌ՝ ՍԷՐ ԻՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օտար երկիր թափառած,
Սնքուն աչօք կամ ցաւած,
Իմ սիրելոյս կարօտցած,
Զըկայ մէկն որ կարեկից
Ըլլայ ցաւած իմ սըրտիս:

Ո՛վ Հայրենիք իմ սիրուն,
Ա՛հ, տուրէ զիս անունդ.
Արդեօք պիտի չը տեսնե՞մ
Քու լուսափայլ զուարթ դէմքդ:

Հառաչանք բիւր ի սըրտէս,
Արտօսը հեղուժ աչերէս,

Ձեն ինձ երբէք մըխիթար ,
Ոսկի , պատիւ , սէր օտար :

Այլ ես անոր սիրոյն զոհ ,
Կընեմ զամէնք սրբաով զոհ ,
Միայն թէ յոյս մ' ունենամ ,
Իմ սէրս տեսնել միանգամ :

Ս. Պ. Պ. Փափագեալսն

ԻՂԾ ԱՌ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Առ ընկալ ի գիրկս , մայրըդ հայաստան
Զորդիս քս սիրուն ցըրուեալ աստ և անդ
Տե'ս , ի՞նչպէս սիրովդ և քու կարօտովդ
Վառուած բորբոքած՝ քու տեսոյդ ցանկան :

Յորդորակ

Արի՛ կաց ուրեմն , ով մայր հայաստան ,
Նոր ոգի զգեցիր փառօք անվախճան :

Օն զրահաւորիմք , ով որդիք Հայկեան ,
Մեր մօր արցունքներն ջնջել յաւիտեան -
Զօրանանք սիրով և սուրբ միութեան ,
Ընդդէմ թշնամեաց ըլլանք աշոյիտան :

Յորդորակ

Հապա գործելու ժամանակն հասաւ ,
Հայրենասէրին կայ փառք անզըրաւ :

Ս. Պ. Պ. Փափագեալսն

ԵՐԳ ՄԱՐՏԻ

Մնացես բարեաւ սէր իմ , սէր ,
Հրաւէր մօրտին որոտաց
Թէ չեմ քաջաց ես ընկեր ,
Զըկայ բաժին ինձ փառաց :

Մի՛ լար , հոգւոյս իմ հատոր ,
Դուցէ դառնամ , ո՛հ , մի լար ,
Թ'անկայց մօրտին ես ի գող ,
Տե'ցուք յերկինս մեք զիրեար :

Եղբայրադաւ չէ նախանձ
Որ բորբոքեալ լիս վառի ,
Ի սուրբ հողոյ Հայրենեաց
Բառնամ ըզլուծ օտարի :

(Թարգմ. յիտալ) Մ. Պէշկիքաշեան

ՎՐԷԺ Ի ՇԱԽԱՐՇԱԿԱՆ ԴԱՇՏԻՆ

Բա՛մբ որոտան բարձուտ բոմբիւնք յԱյրա-
րատեան դաշտն ի վայր ,
Արի արանց արիւնք յեռանդն առատանան հրա-
զայր ,

Հրաւէր հայրենեաց հռչակի՛ նդհանուր ,
Հոգիք Հայկազանց բորբոքին ի հուր .
Որք երկնաւորին պսակին էք կարօտ ,
Որք երկրաւորին փառոց երկնայորդ ,

Հապ'օն, արի արանց մանկունք,
 Հայրենավրէժքդ Հայկապունք,
 Հապ'օն, ի զէն գունդագունդ,
 Յեռեալ ի պար թունդ ի թունդ
 ի զէն, ի վրէժ, օն անդր յառաջ,
 ի զէն, ի վրէժ, մի ձախ, մի յաջ
 Օն անդր յառաջ
 Մի ձախ մի յաջ
 Օն անդր յառաջ
 Յառաջ յառաջ
 Հապ'օն յառաջ:

Հայկեան փանդոանց որսորդորս դռնչեն բար-
 բառք մարտագոռ
 Դառնագոռոչ անդրաձայնէ Պարսիկ կերկեր
 ի չեփոր.
 Շարժեն հրեշտակք թերս լուսադուդուս,
 Ճիւղադ ճուճողաց կայտառն ի դրժոխս.
 Շաինդըն շանթառաք զեթերօք փարի,
 Սարսափին սանդարք ի խօլ խաւարի:
 Հապ'օն արի արանց մանկունք, եւն:

Մամիկոնեան սաւառնեցաւ դրօշն յայերս գոգ
 ծալ ի ծալ,
 ի ճակատուց ի թըշնամեաց սա ոչ գիտաց յու-
 բատ կալ,
 Հեծեալ հրանժոյգ վեհին վահանայ՝
 Վրէժ կանչէ արեան կարմիր վարդանայ.
 Փռնչեալ բոցաշունչ դափը ի գարշապար:

Խաղժամուտ վարդի յանժոյժ երիվար:
 Հապ'օն, արի արանց մանկունք եւն:

Ի գուպարել մարտայարդար գարշապարաց
 Արամայ,
 Գոռան կորդրիք, Մասիք սարսին, հռնչեն
 սահանք Երասխայ.
 Ի գրոհ ի գրոհ տալ բիրուցն ոտնատրոփ,
 Տատանին դաշնակք՝ յառնէ չոփնդն ապշոպ
 կռուի առ կռուի կոփին կըմբայք տէգ առ տէգ,
 Դիւորդ առնուն տարերք՝ կորովեացն ի վէգ
 Հապ'օն, արի արանց մանկունք եւն:

Արիք ի կռիւ քաջակորովք բնդ կորակոր հը-
 րոսն Արեաց.
 Հապ'օն համհարզք մեր բիրայաղթք, ձեզ նոր
 հանդէսք են փառաց.
 Թաիք ի աղժ ի խաղժ, առէք զէն և զարդ,
 Երեսնիք յըսնիք հարու բիւրս հաղարս.
 Ի սուր ի սուներ, կարչնեղ յայեղունս՝
 Ըզ սեաւ Սասանեանց ջարդել կսռափունս.
 Հապ'օն արի արանց մանկունք եւն:

Մինչեւ ցե՛րբ, ցե՛րբ սուգ ունի զՀայս, հասէ՛ք
 զարտօսր, որքք այրիք,
 Հարանց՝ հարսանց՝ եղբարց՝ որդւոց, հանուրց
 Հայոց վրէժխընդիրք.
 Թինգս առեալ երթամք յապարէզ քաջաց,
 Յերկնից հընչեն ձայնք արեան սիրելեաց:

Սօսափիւնք վերինք՝ արհաւիրք յերկրէ
Քաջացս օժանդակ՝ զգարս հերքեսցէ,
Հապ'օն, արի արանց մանկունք, եւն:

Օ՛ն անդրի բաց հայկեան հողոյ հըսկայազանց
եւ սըրբոց
ի բա՛ց ջոյիր շուառական մոխրապաշտիցըն
պըղծոց:

Դաշաք մեր մերժեսցեն զոսկրոտին անգամ,
Արիւնք վըկայից զճապաղիսն անժամ:
Ոտն ընդ դիւ տոռնեալ դարձցին ի փախուստ
Մաանակուրծք ընդ Հայս հայեսցին հեռուստ
Հապ'օն, արի արանց մանկունք, եւն:

Արք աղեղանց, բարձր ի թիբախ թռուշիք՝
վերջին ձեզ խրախոյս
Առեալ տարցուք զանթիկնադարձ զայս վարդա-
յոյն դբօշ անխոյս:

ի վերայ յիսնից յաղթից վարդանայ,
Պարսկափան բազկաւ արւոյն վահանայ
Շեշտ ի ծայր շիրմի դաշտին Շաւարշան
Տընկե յաղթանակ անժա՛հ Հայու թեան:
Հապ'օն, արի արանց մանկունք, եւն:

Հ. Ղ. Վ. Առիշան

ԱՌ ՄԱՅՐՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Երկիր քաջաղանց, քանի՛ սուգ աչեր,
Ցօղեցին լալեօք քու բաղցրիկ հողեր:

Քանի՛ լուռ հառաչք սըրտից խորեւէն,
Անձկաւ քեզ թըռան օտարաց երկրէն:

Դառն է, ո՛հ, զաւկայ մօր գրրկէ կորզիլ,
Եւ դառնագոյն՝ մօր անվաւակ ծիւրիլ:
Այլ այն ձեռք որ քեզ տապալեց դահէդ,
Կարող է գըթով կանգնել անկումէդ:

Քամեցիր լըռիկ իսպառ դառն բաժակ,
Լրացաւ երկնից կէտ ցամառ վըրթակ:
Տե՛ս սիրուն որդիքդ ձեռք ձեռքի տուած՝
Գնան յառաջորայլ ու ժով օրինաց:

Համբոյր սուրբ ի շուրթն, սէր վառ ի սըրտի,
Դիմեն սփռփել քեզ ոչ յուսով սնտախ,
Թէ սոյն ձեռքն որ քեզ տապալեց դահէդ,
Կարող է գըթով կանգնել անկումէդ:
Թ. Նալարեան

Ի ՀԱՍ ՏԱՏՈՒԹԻՒՆ, ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արի՛ք Հայկազու՛ք, յառաջ ընթանանք.
Սահմանադրութեան նոր բարեւ մ'ալ տանք,
Որ ազգն երբ զանի փրկարար կոչեց,
Նոր հոգի, նոր կեանք անոր պարգեւեց:
Եկէք, բարեկամք, առ բարձրեալն Աստուած
Ուղղեմք մեր մաղթանք սուրբ սըրտէ բխած
Կեցցէ՛ կեցցէ՛, կեցցէ՛ միշտ
Ազգն ու Սահմանադրութիւն:

Ջրկանք, բռնութիւն վատթար վարչութեան,
Բերին մահն ի դուռն հայոց ազգութեան.

Սահմանադրութիւնն եկաւ զայն վանեց,
Եւ կենաց ուղին մեր առջեւ հարթեց.

Յառաջդիմութեան բացաւ ասպարէզ,

Որ ամեն վայրկեան գոչել պարտ է մեզ.

Կեցցէ՛, կեցցէ՛, կեցցէ՛ միշտ, եւն:

Ջրնեց ամենայն կարծիք անձնական,

Խեղդեց ամենայն ձայն անհատական.

Հրրաւէր կարգաց Ստալինի ձայնին,

Առաջնորդ ինեւ գործոց ազգային:

Այն որ Ստալինի ձայն տուաւ մեզի,

Մենէ թող առնու ձայնով մ'այնպիսի:

Կեցցէ՛, կեցցէ՛, կեցցէ՛ միշտ, եւն:

Հայերս անարգուած գրեկեց բարձրացուց,

Մարդկային կոչման մեզ արժանացուց.

Շընորհեց մեզի զոր ազատն Ստալին.

Մարդկութեան երկրորդ նըշանն էր դրած.

Որուն շնորհիւ յարգ ստացանք մենք,

Անոր յարգ տալով ապրինք ու երգենք.

Կեցցէ՛, կեցցէ՛, կեցցէ՛ միշտ, եւն:

Դուն ալ, Հայաստան, սիրուն հայրենիք,

Ալ այսուհետեւ մի սըգար լռիկ.

Ձի ալ քու որդիք նոր ոգւով բերկրեալ,

Ըզբեղ հարս կուզեն տեսնել զարդարեալ:

Ալ մի լար, մայրիկ, լացդ ի պար փոխէ,

Եւ ձախիւ քաղցրիկ որդւոցդ հետ երգէ:
Կեցցէ՛, կեցցէ՛, կեցցէ՛ միշտ, եւն:

Հայեր, միանանք մեր մօրն հետ օրհներ

Ջանոնք որ մեզի տունն ուրբ օրէնք.

Սահմանադրութեան բարեաց փոխանակ

Թող վարին ուրախ ի կեանք փառանակ.

Թող և մեր որդիք հետ անոնց անուան՝

Բիւրաւոր տարիք օրհներն ու կարգան.

Կեցցէ՛, կեցցէ՛, կեցցէ՛ միշտ, եւն:

Յ. Գ. Սըվաձեաւ

Ի ՏՕՆԱՆՄԲՈՒԹԻՒՆ

Տ. ՆԵՐՍԷՍ ՊՍՏԻՍՐԻԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Ելէք, եղբարք, բոլորուելու

Գահին քովեր Հօրըն հայուն,

Առէք ծաղկունս փունջ կապելու

Որ զարդարեմք իւր վեհ անուն:

Նա հայր է մեզ ճշմարիտ,

Որ կը հսկէ անըրթիթ.

Նա նոր Մովսէս երկնանուէր

Միշտ կը տքնի անձնուէր,

Անդէն հանել անվըհատ

Հայն տառապէն յուսահատ:

Որբին, հէղին և հայրենեաց

Նա կ'ափովէ տխուր լալուն

Եւ ազգային սուրբ իրաւանց

Մատաղ կուտայ իւր կեանքն ողջոյն:

Օ՛ն , արդ փռթամք ի հանդէս,
Տօնել ըզմեր նոր Ներսէս,
Որ իւր չորսգին ի ըսփիւռ
Կանգնէ տաճարս լուսամփիւռ.
Հոն քաւելու դարաւոր
Աղբին վշտերն բիւրաւոր :

Որ փրկութեան ազգի միայն
Ռախտեց ունել նշանաբան ,
Եւ սնխնայ տրքնի ահա
Հայրենական փառաց վրայ :

Արեան ծովէն փոթորկուն
Ուր ազգն անկաւ անկայուն
Նա կերկարէ զիւր բազուկ
Անկեալ հայուն տալ նեցուկ
Կեցցէ հայր մեր պատուական
Կեցցէ Ներսէս սրբազան :

Յ. Չաքրեան

ԱՆՆՄԱՆ

Կապոյտ երկընքում
Ասողեր են փայլում
Այլ և լուսնակը

Ամենից սիրուն

Ամենից փայլուն

է արեգակը

Կանաչ դաշտերում

Եւ այգիներում

Ծաղիկներ կան շատ :

Բայց չէ ոչ մինը

Վարդի նմանը՝

Նա է բնութեան զարդ :

Սիրուն աղջիկներ

Ինչպէս ծաղիկներ

Ամեն տեղ կան շատ :

Բայց իմ ընտրածը

Սրբաբն սիրածը

Հրեշտակի է նման :

Գ. Բարխուդարեանց

ԱՌ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մեր սիրուն վայելչական տեղեր օտարներ են
առեր

Արի՛ք , եղբարք , ի միասին , դու Դատարան ,
ո՛ւրտեղ ես :

Ով որ իւր ազգն ուրանայ

Երկու աչքը կուրանայ

Յեռնեալ աղբատի նըման

Դռնէ ի դուռ մուրախայ :

Ճանապարհումըդ նայելով աչքերումըս լոյս
չմնաց

Երկնային աստղերու մէջ ես, դու Հայաս-
տան, ո՞ւր տեղ ես,

Կշտին գալի գեղարդը
Փորից թափի լեարդը
Գետինն անցնի բիւր անգամ
Ազգն ուրացող վատ վարդը:

Քու փափաքով վառոււմ եմ ես, իմ սիրա-
կան, ո՞ւր տեղ ես,
Երկնային աստղերու մէջ ես, դու Հայաս-
տան, ո՞ւր տեղ ես:

Ով որ լւր ազգն ուրանայ
Երկու աչքը կունանայ
Յետեալ աղքատի նլման
Դռնէ ի դուռ մուրանայ:

ՄԵՐՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Հիմի է՛լ խօսենք, եղբարք, հիմի է՛լ,
Երբ ընտանեկան երկպառակութեամբ
Ուրիշ բան չունենք, բայց իրար դուռել,
Եւ սարսափելի ազգուրացութեամբ
Մեր նախնեաց ուխտը ոտքով կտխել ենք:
Հիմի է՛լ խօսենք:

Հիմի է՛լ խօսենք, երբ քսլըն վարդան,
Վաթսուն հազարից, հազարով մնաց,
Մինչ մնացի՛լ էր Պարսից լոյ Մատեան

Գունդը, մե, վաթսուն հազարի դիմաց,
Երբ մեր վատութեամբ ո՛ղջ կորուսել ենք
Հիմի է՛լ խօսենք:

Հիմի է՛լ խօսենք, երբ օտարից չատ
Սենք ենք մեր տղգի արիւնր խմում,
Մոխրատնով լցինք Դուին, Արտաշատ,
Ծխի մէջ կորաւ խաչն եկեղեցուն,
Երբ առ ամենը մենք կատարել ենք:
Հիմի է՛լ խօսենք:

Հիմի է՛լ խօսենք, երբ հրապարակում
Պարսիկը առակ արել է Հային.
«Եթէ Ասորու նման աշխարհում
Չկայ մի վատ ազգ, բայց, քան Ասորին,
Է՛լ վատ է Հայը», մենք այս տանու՞մ ենք,
Հիմի է՛լ խօսենք:

Հիմի է՛լ խօսենք, երբ մեր իշխանութիւն
Ծախում է անարգ հացկատակներին,
Մինչ ստրուկ մարդիկ նստան մեր գլխին
Եւ մեզ կարծում են հող իրենց ոտքին,
Ու մենք մեզ կոխող ոտքը լիզում ենք:
Հիմի է՛լ խօսենք:

Հիմի է՛լ խօսենք, երբ Լուսաւորչի
Բնիկ ժառանգի թեւերը կտրած,
Անարգ Պարսիկը՝ այս ու այն թեմի՝
Կարգում է տեսուչ ըստ իւր չոր մտաց

Եւ մենք դեռ «կեցցէ արի» գոռում ենք,
Հիմի է՞լ խօսենք:

Հիմի է՞լ խօսենք հրբ ձեռք ենք տալիս,
Երբ ողջունում ենք մենք այդ չրքերին,
Որ դրան շուն են, և մեզ տեսնելիս՝
Շուտ դիմակները դնում երեսին,
Այդպիսիներին դարձեալ պատվում ենք.
Հիմի է՞լ խօսենք:

Էլ մեր երեսին մնաց մի կաթիլ
Ամօթի սուրբ ջուր, որ բերան բանանք,
Ո՛չ, թէ չենք ուզում հողից հող կորչիլ,
Թշնամու արիւնով մեր թրին ջուր տոնք,
Ազգ, եկեղեցի փրկենք ազատենք,
Ապա թէ խօսենք,
Միքաէլ Նալբանդեան

ԵՐԳ

Կռուեցէ՛ք տղերք, կռուեցէ՛ք քաջ քաջ
Միվեհեր կանգնած թշնամոյն առաջ.
Ցանկալի է մեզ միշտ ակնիւ մահը,
Հեռու մեզանից ոտխի ահը
Յառաջ խիզախենք իրբեւ նաշատակ,
Ի զուր թող չանցնին մեզնից մի գնդակ:

Ահա, քիւրտերը փոխին սարսափած,
Ահա, դիակներ արեամբ շաղտխում:

Կրակ տեղացէ՛ք անդադար կրակ,
Փառք մեր զէնքերուն առատ է գնդակ.

Այս անգամին ալ ցոյց տանք թշնամոյն
Թէ ինչ է Հայու ուժն ու քաջութիւն:

Մեզ տօնախմբեն մեր նախնի քաջեր,
Մեզի կըսպասեն մեր հէգ եղբայրներ.
Ազատ չը ծնանք, գէթ մեռնինք ազատ
Մեր սիրտն ու հոգին պահենք անարատ.
Դէհ կռուէք տըղերք մինչեւ շունչ վերջին
Արժանի լինել փառաց պսակին:

Մեռնինք յուսալով, մերն է ապագան,
Մեռնինք, բայց կեցցէ, կեցցէ Հայաստան
Այսպէս յորդորեց և ինկաւ արին
Թողլով մեզ անուն յիշատակ բարին -
Ահեղ կռուի մէջ մի փոքրիկ հերոս,
Անմոռանալի կտրիճ Մարտիրոս:

ՁԱՅՆ ՀԱՅՐԵՆԵՍԺ

Օտար ափունք ցրեա՛ծ ի սփիւռ,
Ո՛վ սիրասուն իմ զաւակունքս,
Ձեր հայրենիք տրտում տըխուր՝
Ձեզ կը դիտէ արցունք յաչկունս.
Իմ տաճարներս սէր կը կանգէ,
Իմ նախատիւքս արին սըրբէ:

Ո՛հ, այս քանի՛ տարի անցաւ,
Ուխտեցիք ինձ սէր, յոյս և կեանք:

Ամուլ մըրցում, հեռ վիշտ և ցաւ,
 Այս իմ բաժին, ա՛յս է ձեր ջանք.
 Իմ տաճարներս սէր կը կանգնէ,
 Իմ նախատինքս արիւն սըրբէ:

Հընո՛ց՝ ս՛վ դուք որ օտարին,
 Փառաց պատուոյ էք խընրարկու.
 Սնմահութեան դրօշմ, սէր ազգին,
 Նախնեաց քրտինք ծախած շքոյ,
 Իմ տաճարներս դուք չէք կանգնեմ,
 Իմ նախատինքըս դուք չէք սրբեր:

Կ'անցնին այսպէս անթիւ օրեր,
 Ես յաւերակըս նստած լիբեր,
 Իրբեւ այրի հըրոյ մատնուած,
 Կ'ոյս ոյր օժիտն է անարգուած,
 Գոչեմ, տաճարս ո՞վ կը կանգնէ,
 Իմ նախատինքըս ո՞վ կը սրբէ:

Ե. Մուրադեան

ՎԵՐՋԱՐԱՆ

Լըռեց, Ամպերը եկան ծածկեցին
 Երկինքն, ու լուսինն աչքէս խըլեցին.
 Մընացի մենակ՝ հոգիս վըրդոված,
 Զոհներըս ծոցիս, գլուխս քարշ արած:
 Եւ այնուհետեւ ամեն իրիկուն
 Մընում եմ լուսնի խաղաղ ծագելուն.
 Նորա տըխրամած դէմքը նայելիս՝

Յիշում եմ թշուառ վիճակը ազգիս,
 Ա՛խ, ցոլա՛, փայլէ՛, տխրաբէմ լուսին,
 Գուցէ՛ քու փայլեց փայլ տաս և հային,
 Պատմէ՛ շատերուն վարդանի մահը,
 Կամ ինչպէ՛ս կորու հայ ազգի գահը,
 Կամ ի՞նչ վեհ սիրով սիրում էր վարդան
 Մայրենի հողը, — աշխարհն Հայաստան:
 Գաւառ-Քարիպա

ԵՐԳ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱՅԱՆ

Տուր ձեքուդ, եղբայր, ժամ է զարթելու
 Ժամէ ժամ յառաջ ոտքի ելլելու.
 Մ'օտ է վախճանին հայերու օրհաս,
 Լինել չլինել մեզնից է կախուած:

Տուր ձեքուդ, եղբայր, հերիք համբերենք
 Հերիք օգնութիւն ուրիշից հայցենք,
 Մենք ենք տանջուողը, մենք չարչարուողը
 Մենք պիտի լինինք մեզի փրկողը:

Մ'որ վեհ հայրենիք դարերիւմ ճնշուած
 Դարեր շատ ու շատ մեր արեամբ ներկուած
 Պահանջէ մեզնից արիւնով ներկել
 Թշնամու արեամբ լեռներ ու դաշտեր:

Շտապիր, եղբայր, ա՛ռ ահա քեզ զէնք
 Սըրանով միայն փրկուելու ենք մենք
 Այս է գործածում մեր դէմ թշնամին,
 Այս պիտի լինի պաշտպան մեր անձին:

Շտապիր, եղբայր, ի դաշտ պատերազմ
Սպասում է քեզ թշնամին մեր կազմ,
Աշխարհի սկզբից ամբողջ մարդկութիւն
Այն տեղ է գտել իւր ազատութիւն:

Այն տեղ է քո կեանք, այնտեղ է քո մահ,
Ելի՛ր ընդ առաջ, ելիր դու անահ,
Սրբարութիւն է գործին նշանակ,
Այն տեղ կը կանգնէ նա իւր յաղթանակ:

Շտապիր, քանի դեռ չէ անագան
Քեզ կը հետեւի ամբողջ հայաստան
Ազատութիւն է գործին գրաւական
Այն տեղ կը ըստանաս պսակ պատուական:

ՎՏԱՐԱՆԴԻՆ

Թէպէտ վրաար քաղքէ քաղք կամ թափառ,
Բաղդ ու մարգիկ զիս հալածեն անգթաբար,
Այլ տրդէն իսկ ազատութեան երբ վեհ ձայն
Թռաւ բերնէս, յանձն առի զայս վիշտս համայն.
Ազատութեան ես անձնուէր,
Վիշտ, ցաւ սիրով եմ յանձն առեր:

Թէպէտ հեռի իմ սիրելեաց գիրկերէն,
Հեռի անոնց զողորմիկ ձայնէն, երգեսէն,
Տըխուր քնարս նոճիներէն վաղ կախած,
Լըռիկ ողբամ խեղճ ազգիս բաղդն մըտալած.
Ազատութեան ես անձնուէր, եւն:

Թէպէտ յաչացս դառն հոսն արտասուք,
Յայտնել սըրտիս կարօտն ու սուգ և պասուք.
Այդ արտասուք սըրտիս վէրքերն լուանան,
Վէրքեր, զորոնք Ազգիս ցաւերն հոն բանան.
Ազատութեան ես անձնուէր, եւն:

Վտարանդի: Թէպէտ դառն են այս օրեր,
Օր մ' ալ տեսնես նպատակիդ ես հաւեր.
Ազատութեան յաղթանակը քու ձեռքիդ,
Վարդն ու շուշան պըստիկ պըճնել գան ճակտիդ.
Ազատութեան ես անձնուէր, եւն:

Խ. Փօրթոզգալեան

ԻՄ ՄԱՀԸ

Եթէ դժգոյն մահու հրեշտակ
Անհուն ժպտով մ' իջնէ իմ գէմ,
Շողիանան ցաւքս ու հոգիս
Գիտցէ՛ք որ դեռ կենդանի եմ:

Եթէ սրնարս իմ տիպար
Մոմ ծը վըտիտ ու մահադէմ,
Ո՛հ, նըշուլէ ցուրտ ճռագալթ,
Գիտցէ՛ք որ դեռ կենդանի եմ:

Եթէ ճակտովս արտօսըազօժ
Ձիս պատանի մէջ ցուրտ զերդ վէմ
Փաթթեն, դենն սիւ դադաղը,
Գիտցէ՛ք որ դեռ կենդանի եմ:

Եթէ հընչէ տխուր կոչնակ,
Թրթռուն ծիծաղն մահու դժխեմ,
Դագաղս առնէ իր համըր քայլ,
Գիտցէ՛ք որ դեռ կենդանի եմ:

Եթէ մարդիկն այն մահերգակ,
Որք սեւ ունին ու խոժոռ դէմ,
Համասփռեն խունկ ու աղօթք
Գիտցէ՛ք որ դեռ կենդանի եմ:

Եթ՛ յարդարեն իմ հողակոյտ,
Ի՛նչ հեծեծմամբ ու սրկալէն
Իմ սիրելիքը բաժնուին,
Գիտցէ՛ք որ դեռ կենդանի եմ:

Իսկ աննշան եթէ մնայ
Երկրի մէկ խորշն հողակոյտն իմ,
Եւ յիշատակս ալ թառամի,
Ո՛հ, այն ատեն ես կը մեռնիմ:

Պ. Գոշրեան

ԵՐԳ ՊԱՌԻՏՈՒԹԵԱՆ

Հեռո՛ւ եմ քենէ, օտար երկրի մէջ՝
Եղած եմ պանդուխտ, սիրո՛ւն հայրենիք
Ի լեռ և ի ձոր կընեմ ելեւէջ,
Քեզ չեմ տեսներ ես, սիրուն հայրենիք

Ճարտարախօս չեմ Սիլտոնի նման
Որ գրախտի մը նմանցընեմ քեզ

Եւ ոչ Եունկի պէս ճարտարամիտ եմ,
Որ գովաբանեմ, սիրո՛ւն հայրենիք:

Տելեմաքի պէս քաշեմ արկածներ,
Կը պատահին ինձ ձախորդ դիպուածներ,
Քեզ մոռնալո՛ւ եմ, երբէք չեմ կարծեր,
Ծնած եմ քո մէջ, սիրո՛ւն հայրենիք:

Կերեւակայեմ մտքիս մէջ քեզ միշտ,
Չէ թէ ցորեկներ, գիշերներ ի բուն
Երբոր մըրաբեմ կամ բլլամ ի քուն,
Երազներս ես դու, սիրո՛ւն հայրենիք:

Լեռներդ ծաղիկով, դաշտերդ շուշանով,
Լեցուն ես միշտ դու անուշ հոտերով,
Թէ որ ես քողեմ խառըն խոտերով,
Կը հուտուբտամ քեզ, սիրո՛ւն հայրենիք:

Երբ կուգայ գարուն, կը բացուին վարդեր
Խմբակ կը կազմեն երիտասարդներ.
Պար առեալ ցնծան և օրիորդներ,
Երգելով բերկրիմ, սիրո՛ւն հայրենիք:

Չարդարուած պարուկդ անուշ միրգերով
Առ ափն Եփրատայ պատուական դիրքով.
Քեզ գովաբանել կուզեմ նոր երգով,
Քարբերդ քաղաքն իմ, սիրո՛ւն հայրենիք:

ԱՐՏԱԻԱԶԴԻ Ի ՎԻՋՆ ՄԱՍՆԱՅ

Գարունն էր կենացս դեռ ,
 Երկինք ինձ նայէր հաշտ ,
 Ինծի համար ձոր , լեռ ,
 Ծաղկէր և դալար դաշտ :
 Թագն էր զարդ իմ վարսիս ,
 Քաջաց մէջ էի պերճ .
 Շուտ զիս զըրկեց Մասիս ,
 Փռնօրիս վաղ հասաւ վերջ :

Հեծայ ի սեաւ իմ վեհ ,
 Մեցայ լուրջ մարգերէ ,
 Որսալ ի Գինայ դեհ :
 Յիւ և պարարտ երէ :
 Ողջոյն լերինք ու ձոր ,
 Ողջոյն տուն ծառեր :
 Անշունչ նիւթերն բոլոր
 Լիզու էին առեր :

Բարէ՛ , յանկարծ կասեաց
 Ոտք իմ աշխոյժ սեւոյս ,
 Կալան զիս քաջք Մասեաց ,
 Տարան ի վիհն անլոյս
 Փոխաւ , թըռաւ արեւս ,
 Ողբա՛ զիս Սաթինիկ .
 Առ իմ վերջին բարեւս ,
 Ազնիւ իմ Հայրենիք :

Ինչու՞ բարբ մարգիկ
 Ինծի դէմ են ելեր :
 Ինչու՞ ալապէս սաստկ
 Կ'զուան ժրճեր , սալեր :
 Անդերձ եմ իմ կապէս ,
 Ի զուր աղբըս կ'սորհի .
 Կըրնա՞յ հէգ մ'ինծի պէս .
 Վախճան տալ աշխահի :

Անէծք կը կոպեն զիս ,
 Շընթիքս , զուր կը մաշեո
 Ակռադ , զանուր վըզիս
 Կապեց հայրս Արտաշէս :
 Խիտ , խիտ են հօր մանէծք .
 Դառն են և ահագին :
 Անով կըլլան , ո՛ր մեծք .
 Ոչ ինչ փառք ձեր թաղին :
 Ե. Զօհրապեան

ՎԱՆԵՅԻՈՅ ՀԱՅՐ - ՄԵՐԸ

Հա՛յր մեր երկնաւոր՝ սուրբ լա քու անուն ,
 Հայրն երկրաւոր տո՛ւր ալքայութիւն .
 Ամեն բանի մէջ քու կամքը թող՛ լա ,
 Միայն թէ Հայր լուծի տակ չի լա :
 Ոչ չոր , ոչ կակուղ հացըդ մենք կ'ուզենք ,
 Միայն տո՛ւր ամեն Հայի ձեռքը զէնք .
 Չենք խնդրել թողնել մեր անձա՛նց պարտքը ,
 Թէք վերցուր թուրքի խայտառակ հարկը :
 Գլորէ՛ մեզ , Աստուած , մարտի փորձութեան ,
 Որ չուտ ապարտի ուղիքդ զո՛ր Հայկեան :
 Գրանդ - Բարիպա

Յ Ա Ն Կ

Երես

Աղատ Աստուածն այն օրից	33
Աղատութեան այն վառ սէրը	27
Աղատութեան քաջ գինուորին	96
Ա՛խ Հայրենիք գտնձա ու հողիս	9
Ահա բաժակ ուրախութեան	67
Ահա ելաւ լուսին արծաթ	44
Ահա մայրիկ ա՛ա կերթամ	28
Այն որ ծանօթ է պատմութեան աղբին	45
Աշխոյժ նաւաստին	46
Արիք ընկերք քաջակորովք	60
Ապառաժուտ լեռան մը կողմ	90
Առնկալ ի գերիւն մայրդ Հայաստան	104
Արկածք Հայոց ժամանակին ընդ անիւ	39
Արիք Հայկազունք յառաջ ընթանանք	109
Բամբ որոտան բարձուստ	105
Դարունն էր կենացս զեռ	124
Դատարանին իմացուցին	74
Դու զո՞վ խնդրես մայր իմ անուշ	13
Դուն խելօք հաշուով վաճառական ես	35
Դու փափկաթեւ մանկիկ զեփիւռ	70
Եկել է գարունն սոխակը սիրուն	82
Երբոր աղբին գահը փլաւ	49
Երբ բացուին դռներն յուսոյ	51
Երբ օդը անձրեւի է	68
Երկիր քսջաղանց քանի սուգ աչեր	108
Եկէք եղբարք բոլորուելու	111
Եթէ դժգոյն մահու հրեշտակ	121
Է՞ր հեռանաս քո մայրենի աշխարհից	47
Ընդ աստեղօք օտար ափսեց	79

Ընկերք յաղթութեան ժամն է արդ հաճեր	81
Թէ թեւ ունէի ո՛հ կը թռչէի	57
Թէ իմ հայրենեաց քնար սգաւոր	24
Թէ Հայրենեաց պատկազիր	85
Թէ իմ ալեւոր հերքս սկսնային	30
Թէպէտ վտար քաղքէ քաղաք	127
Թմբած Հայը զարթեցաւ	92
Թողէք զիս անէծք ոճիրք մշտապես	15
Թող կորնչին տաճիկները	99
Ի բիւր ձայնից բնութեան շքեղ	40
Ի զո՞ւր են ի զո՞ւր բընաւոր	9
Իմ Հայրենեաց տրեւ վարդան	12
Իմ հայրենիք զիս կը կանչէ	20
Իմ սիրելի դաւակունքս	32
Լուսն : Ամպերը եկան ծածկեցին	118
Մի՞թե՞նակ ծիծեռնակ	19
Կապոյտ երկնքում աստղեր են փայլում	112
Կեանք մ' ունէի մահուան հնթակայ	97
Կռուել ուսկի՞ կռուգաս ծառայ եմ ձայնիդ	77
Կռուեցէք աղերք կռուեցէք քաջ քաջ	116
Հայր մեր երկնաւոր	125
Հայ ապրինք , եղբարք , մարդկութեան	55
Հայոց աղջիկներ , ձեր հոգուն մատաղ	48
Հայրենեաց սիրով վառուած վեհ սրտեր	72
Հայրենիքի մէջ մեր եղբարք կողբան	83
Հայրիկ հայրիկ քո Հայրենիք	42
Հապա քաջազունք , հայոց դաւակունք	61
Հասաւ արդ ժամ փառաց	39
Հերիք որքեալ այսքան տարուան	29
Հիմի՞ էլ լուսն , եղբարք հիմի՞ էլ	86
Հիմի է՞լ խօսենք եղբարք	114
Հետու եմ քենէ օտար երկրի մէջ	122
Չայնը հնչեց էրզրումի հայոց լ' ունեւէն	80

Զայն տուր ով ծովակի ինչո՞ւ լռում ես	30
Մայր — Սրաքսի ափերով	16
Մեզի մոռցաւ Հայոց ազգը	75
Մեր Հայրենիք թշուառ անտէր	36
Մեր քաջ Հայոց զօրութիւն	10
Մեր սիրուն վայելչական	113
Մինչեւ մահու անյիշատակ ի շիրիմ	42
Մնացես բարեւաւ սէր իմ, սէր	105
Մտաւ արեւ երջանկութեանս, դիմիս	95
Յազատն ի վեր ի Մասիս	65
Ոլոր մոլոր Կուրն է գալիս	88
Ո՛հ ի՞նչ անուշ եւ ի՞նչպէս զով	22
Ողջոյն տուէք իմ Հայրենեաց	59
Ո՛չ եղբարք ո՛չ օտարներէն չկայ յոյս	100
Ոչ փող զարկինք ոչ արձագանք լեռնասոյզ	91
Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզու	62
Որն է աշխարհ Հայաստան	58
Պիղտիկ տղայ՝ չեմ օրօրել օրօրանքըդ	76
Ռուսական պետութիւն հայեր քսաւ	73
Սասուն ելաւ անբռնաբեց	52
Տալսորիկի կտրիճ եմ զորթ	6
Տեսէք աղանիհն Նոյեան տապանին	64
Տէր կեցո՛ւ՝ դու ըզհայս	5
Տուր ձեռքդ եղբայր	119
Պաղար հայրենեաց ազատութեանը համար	11
Քանի թմրինք բաւ է եղբարք	50
Քանի տարի է Հայրենիք սիրուն	23
Օ՛ն եկայք արի Հայեր	84
Օտար երկիր թափառած	103
Օտար ափունք ցրուած սփիւս	117

20064

2013

